

**פורים
ופרשת
כי תשא
התשע"ה**

גיליון: 135 שנה ג'

פורים שמח!

אשכול יוסף

חידושים ופלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימון טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המותניים "אור התורה" ליוני דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בכרכת מורן ורבנן הגאונים ארזי הלבנן רבתינו ראשי הישיבות

הגאון הגדול מוה"ר **משה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף", הגאון הגדול מוה"ר **דוד כהן** שליט"א ר"י "תברון"

"ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב"

רבותי! מה לשמחה וטוב לב בבית מדרשו של המן הרשע?

כשאני מביט בפניהם הקורנות של תופסי ועמלי התורה, היאך שהם מלאים שמחה וטוב לב מרוב שתיית יינה של תורה, אני לא מצליח להבין דבר אחד, ולדעתי היא קושיא גדולה ונוראה, היאך במגילה שנכתבה ברוח הקודש נאמר: **"ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב"**, האומנם?! וכי ייתכן להיות שמח ומאושר וטוב לב בלי ללמוד בעמקות איזו סוגיא בגמרא או מבלי לסיים איזה מסכתא?! האם יש מציאות כזו להיות מאושר לולא עוד איזה שיעור מלא גישמעק?! הלא קבלה בידנו כי שמחה וטוב לב מקבלים רק מהתורה, כמאמר הכתוב "פקודי ה' ישרים משמחי לב", ומטעם זה אסרו חז"ל לאבל ובתשעה באב לעסוק בתורה, והרי שמחה ולב טוב היא מדת הצדיקים (אבות פ"ב ט'), וכתוב (תהלים צ"ז, י"א) "וליישרי לב שמחה" - אם כן, רבותי, מה לשמחה וטוב לב בבית מדרשו של המן הרשע?

והנה המלבי"ם פירש שבא הכתוב להורות שדווקא "ביום ההוא" היה המן שמח רק כמה דקות בודדות, לאפוקי מכל הימים הראשונים שלא היה לו אפילו יום אחד של שמחה, שהיה סובל תמיד מקנאה, דמיד כשראה את מרדכי חלפה שמחתו!

ברם גם פירוש זה עדיין לא מניח את דעתי, ואינו מיישב את הקושיא, כי עדיין קשה גם על אותם דקות בודדות היאך מעיד עליו הכתוב שהיה בהן שמח, דהיאך יתכן רשע כהמן, גוי, ובלי תורה ובלי מצוות שיהיה שמח באמת, ואפילו לרגע אחד?!

ומצאתי למפרשים רבים שאכן התחבטו בשאלה גדולה זו, וכולם התנבאו בסגנון אחד, והוא, שלפי שהמן הרשע נהנה ממושתה אסתר, שכל מאכליה היו על טהרת הקודש בתכלית דקדוק הכשרות והטהרה, על ידי זה נכנס בהמן ניצוצות קדושה, והיה שמח. ברם גם פירוש זה אינו מובן אצלי, חדא דאם כן היה צריך הכתוב לומר שגם אחשוורוש יצא מאותו מושתה שמח וטוב לב, ויותר קשה דעדיין אין זו סיבה מספקת שיהיה גוי וערל כהמן הרשע משיג שמחה אמיתית, לולא תוה"ק שבלעדיה לא יתכן להיות שמח באמת!

אחר העיון, לחומר קושיא גדולה זו, עלה בדעתי בס"ד לפרש, שאכן המן היה באותם רגעים שרוי בשמחה אמיתית וטוב לב שאין כדוגמתה, אלא שהמן היה סבור ששמחתו מחמת שאסתר זימנה דווקא אותו למשתה עם אחשוורוש. אבל באמת נשמתו היתה שמחה מדבר אחר לגמרי, כעין מה שאמרו בגמרא מגילה (ג.) שפעמים אדם נבהל ואינו יודע למה, שאף על פי שהוא אינו רואה הסיבה להיבהל מכל מקום מזול של האדם, מרגיש בדבר, ופירש רש"י שר של כל אדם הנמצא למעלה בשמים.

ואשר על כן יש לומר שבאותה שעה שזימנה אסתר את המן הרשע, ובאותו רגע טמנה לו פחים ומצודות (מגילה טו'), וכיון שעתידי היה המן לנחול את מפלתו על ידי אותה סעודה, שעתידי לבסוף לצאת להורג ולהתלות על עץ גבוה, על ידי כך ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ופירשו רבותינו (שם טז:) אורה זו תורה, שגור עליהן המן שלא יעסקו בתורה (רש"י, שם), וגם באותה שעה קיבלו ישראל מאהבה תורה שבעל פה (שבת פה.).

נמצא שכל שורש השמחה שפרצה בנשמתו של המן, היתה מחמת שעל ידו יהגו ישראל בתורה ויקבלוה מאהבה, עד דורנו אנו שמקהילים קהילות רבות לעסק התורה בימי הפורים, ונהפוך הוא, שנהפכו ימי הפורים להיות קדושים ונשגבים יותר מיום הכיפורים, שיום הכיפורים נתלה ביום הפורים כדאי בארז"ל, נמצא שבעצם המן היה הגורם שיהיה הרבה ברען ופלפולא דאורייתא, אם כן היאך לא יהיה באותה שעה שמח וטוב לב?!

ובעין זה מצינו שמי שאי אפשר לו ללמוד יספק לאחרים שילמדו ונחשב לו כאילו הוא בעצמו למד, כמו שכתב הרמ"א בשם הטור (יור"ד סי' רמ"ו), ונראה לחדש בזה שכמו כן מי שמספק לאחרים שילמדו אף על פי שאינו לומד בעצמו, מכל מקום זוכה גם הוא לשמחה של תורה, כיון שנחשב לו כאילו בעצמו למד, הגם שפשוט ששמחתו של הלומד עצמו גדולה שבעתיים ובכל עת ובכל שעה. ויש להביא ראיה עצומה ליסוד זה, שהרי מצינו בדיני תשעה באב שקטנים בטלין מתלמוד תורה משום "פקודי ה' ישרים משמחי לב" כדאיתא בתענית (ל.), וצ"ע שהרי קטנים לא מתאבלים ולא מחנכים אותם אף לתענית שעות בתשעה באב, ברם לאור האמור י"ל שהקטנים בטלים מחמת הוריהם ומלמדיהם שמחים הם מכוח התורה שתשב"ר לומדים, והבן כי זה נפלא! ועל אחת כמה וכמה מי שעוסק בתורה חש מתיקות ועריבות, כאשר לומד בשקידה ורציפות, ועל אחת כמה וכמה אם לומד לשמה, שאין מאושר ושמח ממנו בעולם!

אלא שפעמים האדם עוסק בתורה הרבה ובכל זאת אינו מרגיש שמחה ואושר גדול כל כך, כמו שמרבים לתאר ולשער, והמציאות נראית כסותרת למה שמוסכם ומקובל, ברור וחלוט?

ברם הדברים מבוארים על פי מה שהאריך לכאר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול מוה"ר ש"ל שלום הכהן שליט"א נשיא מועצת חכמי התורה, בספרו **לב שלום** (פרשת וארא עמ' כ"ז) שכאשר יש לאדם תשוקה לתאווה גשמית היא שמונעת ממנו לחוש ולהרגיש תאוה רוחנית, ומונעת ממנו אף לשמוע בשורה טובה שאומרים לו, כמו שמצינו אצל עם ישראל בשעיבוד מצרים שבא משה רבינו לבשרם שהקב"ה עתיד לגאול אותם, אך לא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה, וצ"ע דאדרבה בודאי היה להם לשמוע, שלא יתכן שאדם נמצא בצרה גדולה ולא יהיה מוכן לשמוע על כך שתשועתו קרובה לבוא, ותירץ על פי מה שאמר רבי יהודה בן בתירא במכילתא (בא, פ"ה), וכי יש לך אדם שהוא מתבשר בשורה טובה ואינו שמח? רבו מוציאו לחירות ואינו שמח? אם כן למה נאמר ולא שמעו אל משה? אלא שהיה קשה בעיניהם לפרוש מעבודה זרה. וביאר מרן רה"י שליט"א את דברי המכילתא, שכאשר אדם חפץ ותאב מאוד ויש לו תשוקה לאיזה דבר, הרי הוא שועט לעבר אותה מטרה אחת ויחידה מבלי יכולת לשמוע כל דבר הסותר לאותה תאוה, כיון שאותו רצון חזק עומד איתן כחומה בצורה וחוסם את ליבו ואת עיניו ואוזניו מכל דבר המסוגל לבטל ממנו את השגת אותה מטרה, כדי שיוכל להמשיך באותה תאוה באין מפריע, ועל כן כיון שעם ישראל היה שקוע במ"ט שערי טומאה, והיו עובדי עבודה זרה, לא שמעו אל משה שרצה לגאלם ממצרים, מעבודה זרה, עש"ב בדבריו המופלאים והנשגבים, אשרי העם שככה לו!

והן הן הדברים שאם האדם מבטל את תשוקותיו ותאוותיו להבלי העולם הזה, ושם כל חשקו ואהבתו לתורה, ממילא יחוש הוא וירגיש במתיקות ועריבות התורה הקדושה, שהיא כוללת כל הטובות שבעולם, ויהיה האדם השמח והמאושר עלי אדמות!

בזמן חכמי הגמרא, האם בפורים התנהלו סדרי הישיבה כרגיל?

הנה מכמה מקומות במסכת "מגילה" מוכח שבזמן חכמי הגמרא, בימי הפורים התנהלו סדרי הישיבה כרגיל, למעט מה שהיו יוצאים לקריאת המגילה ולסעודת הפורים, וזה פשוט שעסקו בתורה אף בפורים, ועוד שהרי אמרו (מגילה טז): גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות, וכל שכן יותר מפורים, אך לא באתי להביא אלא ראיות שהתקיימו סדרי הישיבה אף בפורים כמעט כרגיל, וכדלקמן:

א'. בדף ג' ע"א, איתא: אמר רב יהודה אמר רב כהנים בעבודתן, ולוים בדוכן וישראל במעמדן, כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, מכאן שמכו של בית רבי שמבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה, קל וחומר מעבודה, ומה עבודה שהיא חמורה מבטלין, תלמוד תורה לא כל שכן!! ומוכח מכאן שלולא קל וחומר זה, ממה שהיו הכהנים מבטלים עבודתן למקרא מגילה, לא היו תלמידי הישיבה של רבי מבטלין תלמודם וסדרי הישיבה, ואפילו למקרא מגילה! על אחת כמה וכמה שאחרי שדרשו קל וחומר זה, לא היו מבטלין אלא למקרא מגילה, אבל בשאר הזמן היו ממשיכים ללמוד כרגיל! ואדרבה אפילו למה שהיו מבטלים סדר קביעותן בלימוד והולכים לשמוע מקרא מגילה, קראו לזה ביטול תורה, [ועיין בחיבורי "כרם יוסף" עמ"ס מגילה שם, שנתבאר ט"ו ביאורים, למה החשיבו את קריאת המגילה לביטול תורה].

ב'. בדף ז' ע"ב, איתא שאב"י בר אבין ור' חנינא בר אבין היו מחליפים את סעודתם של זה לזה כדי לקיים מצות משלוח מנות, ובפשוטו הכוונה שהיו ממש מחליפים סעודתם של זה עם זה, ודלא כרש"י, ואף לפירוש רש"י שזה אוכל עם זה בפורים של שנה זו ובשנה סועד חבירו אצלו, צ"ע אטו לא יכולים היו לחזר מבעוד מועד אחרי שני מנות ליתן האחד לשני, כדי לקיים מצות משלוח מנות כהלכתה, ולמה הוכרחו להחליף מנותיהם זה עם זה, אך לאור האמור יש לומר שהיו בפורים מקדישים כל עיתותיהם לשקידת התורה, וניצול זמני סדרי הישיבה, ומפני שכל תשוקתם היתה לכך לא חיזרו אחרי דברים אחרים כדי לא להתבטל כלל מהתורה, והיו מסתפקים במה שכל אחד סועד אצל חבירו בפורים.

ג'. בדף ז' ע"ב, אמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו, דכתיב "ימי משתה ושמחה", ומספרת הגמרא שרב אשי היה יושב בישיבה לפני אמימר ושומע ממנו שיעור, איחר היום ולא באו התלמידים לישיבה, פנה אמימר לרב אשי ושאלו למה תלמידי הישיבה מאחרים? נענה רב אשי והשיב "שמא טרודים בסעודת פורים!" פנה אמימר לרב אשי ושאל וכלי לא יכולים היו התלמידים לקיים סעודת פורים בלילה? נענה רב אשי והשיבו דאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו. ומוכח מכל המשא ומתן כאן, שבכל שנה היו סדרי הישיבה מתקיימים בפורים כרגיל, דבר ראשון שהרי רב אשי הגיע לשיעורו של אמימר שהיה בעצם יום הפורים, והיה אמימר תמיה למה התלמידים עדיין לא הגיעו, ואם בכל שנה לא היו מתקיימים סדרים בעצם יום הפורים, היאך טעה אמימר בדבר כזה פשוט, והגיע למסור שיעור, ועוד רואים כאן שאף בזמן סעודת פורים הגיע רב אשי לישיבה וישב לשמוע את שיעורו של אמימר, שכנראה רב אשי בחר לסעוד במחצית הישיבה, ולא לחנם זכה להטביע את חותמו בכל התלמוד כולו, ואף להיות ממסדרי הש"ס.

כך אמר הקב"ה, משכנו את ישראל על שקליהן כדי שיהו קרבנות ציבור קריבין מהן, מפני שקרבנות הצבור מרצין ומכפרין בין ישראל לאביהן שבשמים, וכן מצינו בתרומות שקלים ששקלו בני ישראל במדבר, שנא' "ולקחת את כסף הכפורים מאת בני ישראל". [תוספתא פ"ק דשקלים ה"ו, ועי' במשנה פ"ק דשקלים].

למה הוצרך הכתוב לצוות שממשכנים את ישראל ליתן מחצית השקל, והלא על כל מצוות עשה שבתורה כופין את האדם לקיימן, דמכין אותו עד שתצא נפשו כדאיתא בכתובות (מט:)?

ישוב א' - להורות שממשכנים אע"פ שהשקלים באים לכפרה

נראה ליישב בפשיטות על פי מה דאיתא במשנה בערכין (כא). ועוד, חייבי ערכין ממשכנין אותן, [דכיון דאינו בא לכפרה עלול האדם להשהות חיובו, עיין רש"י ב"ק מ.], חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן, [דכיון שהם באות לכפרה ממילא אין צורך למשכן את האדם להבאין, דבלאו הכי יביאם כדי שיתכפר לו]. חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותן, ואע"פ שאין מתכפר לו עד שיתרצה, שנא' (ויקרא א') "לרצונו", כופין אותו עד שיאמר רוצה אני.

ואשר על כן י"ל דכיון שעיקר חיוב הבאת השקלים לכפרה, כמו שמפורש בכתוב, וכן איתא בתוספתא (פ"ק דשקלים): "משישבו במקדש התחילו למשכן משכנו ישראל על שקליהן כדי שיהו קרבנות צבור קריבין מהן משל לאחד שעלתה לו מכה ברגלו והיה הרופא כופתו ומחתך בבשרו בשביל לרפואתו כך אמר הקב"ה משכנו ישראל על שקליהן כדי שיהו קרבנות הצבור קריבין מהן מפני שקרבנות הצבור מרצין ומכפרין בין ישראל לאביהן שבשמים", ממילא לולא חיוב הכתוב למשכן, לא היה מן הדין למשכן בזה, כיון שעיקרו בא לכפרה, לכך בא הכתוב להורות דאף על פי כן יש למשכן בשקלי הקודש. ואף שהשקלים באים לכפרה ממשכנים, כיון שאינם באים על חטא פרטי של האדם, לכך בא הכתוב להורות שבזה יש למשכנו שעלול להשהות חיובו.

ישוב ב' - לחדש דחיובם על אנברא ולא היו חיובא דציבורא

ע"ל דהיה מקום לומר דהשקלים היו חיוב ציבורא, ולא חיוב על הגברא, שהרי נרמז בכתוב זה שלושה תרומות, א': תרומת אדנים, ב': מחצית השקל לקרבנות ציבור, ג': תרומות המשכן, כמבואר ברש"י (ד"ה לכפר על נפשותיכם), וכיון שכל אלו התרומות הם לדברים של ציבור, כתרומת אדנים ובניית המשכן וקרבנות של ציבור, שאינם באים לכפר על חטא יחיד בדווקא, אלא מכה חיוב ציבור, ממילא היה מקום לומר דהוי חיובא דציבורא ולא שייך למשכן עליהם, קמ"ל דהוי חיובא אנברא וממשכנים עליהם.

ישוב ג' - להורות שחיוב השקלים הוא חוב ממון ולא מדין כפייה על המצוות, ונפק"מ שממשכנים עבטו וממשכנים אותו אף שלא בפניו

בספר מנחת אהרן (פרשת תרומה עמ' תע"ג) דקדק מדברי הקרית ספר פ"א דשקלים, שחיוב המישכון לא מדין כופין על המצוות, אלא מדין חיוב ממון שיש על כל אחד ליתן שקליו לבהמ"ק, דהנה הקרית ספר כתב: "ממשכנין את מי שלא נתן עדיין דאם להדיט ממשכנין ומחזירין דכתיב "אם חבול תחבול" כל שכן לגבוה דממשכנין ואין מחזירים דכתיב "ולך תהיה צדקה" מי שצריך צדקה יצא הקדש שאין צריך צדקה". וכתב המנחת אהרן דנפק"מ אם צריך למשכן דווקא בפניו, שלענין צדקה ממשכנין אותו דווקא בפניו, כמו שכתב הרמב"ם (הלכות מתנות עניים פ"ז ה"י), כדביאר הקצוה"ח (ר"צ, ג') דבצדקה אין שעיבוד נכסים לדעת הרמב"ם, וכופין רק מדין כפייה על המצוות, ולכן הכפיה דווקא בפניו, עש"ב. ולפי זה לענין כפיית השקלים, כיון שהיא מדין גביית חוב, לכן בא הרמב"ם להורות שלוקחים עבטו ואפילו כסותו, וממילא ממשכנים אותו אף שלא בפניו. ודלא כהמנחת חינוך (מצוה כ"ה) שהסתפק בזה.

לאור הדברים האלה מיושב היטב, שבאה התורה להורות שכפיית השקלים אינה מדין כופין על המצוות, על מדין גביית חוב, שיש חיוב ממוני על כל אחד מישראל ליתן את שקליו לבהמ"ק, ונפק"מ שיכול שליח ב"ד לעבט עבטו וגם למשכנו אף שלא בפניו.

ישוב ד' - שממשכנים מכ"ה באדר להקריב מהן בניסן אף שזמנה כל השנה

מצאתי בחי' הרב אפרים על הירושלמי פ"ק דשקלים, שהקשה כאמור, ותיירץ שבעצם מה ששינוי שממשכנין על השקלים, הוי מצד הדין דכופין על מצות עשה של נתינת מחצית השקל, אמנם לולא חיוב הכתוב, לא היה מקום לומר שיהיו ממשכנים מעשרים וחמשה באדר, שהרי בכל השנה יכול ליתן מחצית השקל, כיון שזמנה כל השנה כולה, ולא דמי למצות סוכה ולולב שאם לא נכפהו לקיימם עתה, תתבטל המצוה, לכך בא התוספתא לטעם דממשכנין על השקלים כדי שיהיו קרבנות ציבור הבאין מר"ח ניסן קריבין מהן ומייתי מקרא "ולקחת את כסף הכפורים" דולקחת משמע בעל כורחו, ע"ש.

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר

גיליון "אשכול יוסף" מופץ בכל רחבי הארץ

יו"ל לזכיו אלפים על ידי האחים היקרים

מור גדעון ואהרן גיסיס הי"ו

העומדים לימין מופעלינו הנכבדים

לבכרה והצלחה בכל מעשה ידיהם להם ולכל בני ביתם

מוקדש לעילוי נשמות הוריהם היקרים

סאלם אליה בן מסעודה ז"ל ונוריה בת גורג'יה ע"ה, ת.נ.צ.ב.ה.

פורים

גליון 86 התשע"ד

ליהודים
היתה אורה!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי נועם ה' עושה שמנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המותנידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מרנן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי משה צדקה שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ר"י "חברון"

היאך יתכן שרק מפני שמרדכי לא כורע ומשתחוה להמן שהיה

עשיר ובעל גדולה, הושבת כל חיותו עד שקץ בחייו?

[גליון מיוחד עם דברים מכת"י בלבד לכבוד ימי הפורים התשע"ד]

עם ישראל כולם כמבואר בגמרא (מגילה יג:), והכל רק בגלל שזקן חכמי ישראל באותו הדור "מרדכי הצדיק" אינו כורע ומשתחוה לו, היתכן?

אלא עלה בדעתי בס"ד פשט נפלא ואמיתי, והוא מותאים גם לתקופתינו. שלמרות כל הדברים שנתברך בהם המן, הכל לא היה שוה לו, שבכל פעם ובכל שעה שזכה לראות את זיו פניו הקדושות והטהורות של איש האמת מרדכי הצדיק היושב בשער המלך, היה רואה אמת מול שקר, שכאשר היה המן הרשע רואה את מרדכי יושב בשער המלך ועוסק ומשתעשע בתורה, מתוך תעניות וסיגופים, ללא אוכל ושתייה, פת במלח ומים במשורה, ללא שררה וגיבוי מלכות, ואפילו תחת גזירת שמד וכליון לו ולכל משפחתו ולכל עמו. ובכל זאת הוא האיש המאושר בעולם, פניו נסוכות בחן וחסד, ומשתעשע בהוויות דאביי ורבא, בריתחא דאורייתא, בשמחה עצומה שלא ניתן לתאר ולשער כי "פקודי ה' ישרים משמחי לב".

ועל כן כשהיה המן הרשע רואה את מרדכי יושב בשער המלך, ולא יכרע ולא ישתחוה להבלי העולם הזה, לא לכסף ולא לזהב, לא לכבוד ולא למלכות, היה המן חש ומרגיש בעצמו "וכל זה איננו שוה לי", שכל הכסף והזהב שלו, השליטה והמשיכה בחושים במלכות, הרודנות והגאווה, הכל אינו שוה כלום, הכל אפס אפסים! ורק הקדושה והטהרה, התורה והתפילה - עבודת ה' יתברך, הם ששוים מלא עולם ומלאו, בבחינת "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", לכך היה המן חפץ להשמיד להרוג ולאבד את כל מי שמעלה על נס דבר נורא זה, שכל גדולת תפארתו הרי הם אפס אפסים! וזו גם הסיבה למה שאנו עדים בתקופה האחרונה למסע השמצות ורדיפות נגד לומדי התורה, משום שאותם שרים ורודנים בראותם את רבבות עמלי התורה מסירים מעליהם כל הבלי העולם וממיתים עצמם באהלה של תורה, או אז הם חשים ומרגישים "וכל זה איננו שוה לי"...! עלו והצליחו!!!

לאחי ורעי היקרים והמפוארים, קוראי ומעייני הגליון "אשכול יוסף" הע"י!

ברצוני לשתף אתכם בוורט נפלא שיש בו מסר עצום, שהתחדש לי בס"ד שנה שעברה בליל פורים. ואני ממליץ בזה לכל אחד מהלומדים לשווק וורט זה הלאה, בעוז ובגאון בימי הפורים הקרבים ובאים עלינו לטובה ולברכה, ולקדש בזה שם שמים ברבים,

הנה אנו מוצאים במגילה, שאסתר המלכה זימנה את המן הרשע למשתה, והמן התפאר והתגאה שלא מצאה לקרוא אלא לו, נוסף על כל גדולתו, אך בכל זאת כל זה אינו שוה לו כשהוא מביט ורואה את מרדכי יושב בשער המלך, כמאמר הכתוב: (ה' י"ג) "וכל זה איננו שוה לי בכל עת אשר אני רואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך!".

ודבר זה צריך עיון גדול, מדוע מה שהיה מרדכי יושב בשער המלך, גרם להשבית להמן את כל סיפוקו ומשוש חייו, עד שהכל לא היה שוה לו למאומה. והרי המן הרשע היה עשיר גדול, כמבואר בגמרא (מגילה טו:), שכל גזיו היו חקוקים על ליבו, וכמאמר הכתוב (ה' י"א) "ויספר להם המן את כבוד עושרו", וגם גברה ידו וכוחו אפילו יותר מאחשורוש כדאיתא בגמרא (שם טו:), וגם היו לו הרבה בנים, רב אמר שלושים, ורבנן אמרו לפחות תשעים, ורמי בר אבא אמר מאתיים ושמונה כמניין "ורב" בניו, בגימטריא 208, כדמוכח כל זה בגמרא (שם טו:). ואם כן כיון שהיה המן בעל שררה וגדולה, וגם עשיר גדול, וגם אבא ל208 ילדים, וכל העם כולו משתחוים לו, אפילו הדיינים, וכל שכן כל בני אותו הדור כמבואר במדרש (פנים אחרים פ"ג נ"ב) וכמאמר הכתוב "וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן!" ואם כן למה רק מפני שמרדכי לא כורע ומשתחוה להמן, הושבת כל חיותו וטעמו, עד שקץ בחייו וחש שכל זה אינו שוה לו, ומפני זה ביקש להרוג את מרדכי, ואחר כך את כל

מה יסוד מחלוקתם של מרדכי וחכמי דורו אם להשתחוות להמן או לאו? איך יתכן שבני דורו אמרו שמוטב יותר שלא היה נולד? איך יתכן שהמדרש בא בטרוניה למרדכי שכמעט כל ישראל מתו בגלל מרדכי? [חידושים נפלאים לכבוד סעודת פורים]

יש לחקור, דבר ראשון, מה היה שורש המחלוקת בין מרדכי לחכמי דורו, שמרדכי סבר שאסור להשתחוות להמן הרשע, ואילו כל חכמי דורו, הדיינים וחכמי הסנהדרין כולם פה אחד סברו שעל פי דין מותר להשתחוות להמן, ובעקבותיהם נהגו כל בני אותו הדור?

קושיא שניה, עוד יש להקשות דמצינו דבר נורא בגמ' מגילה (יב:) שנחלקו רבנן ורבא ביישוב הסתירה בכתובים במגילה, שפעם אחת מרדכי נקרא "איש יהודי", משמע שהיה משבט יהודה, ופעם אחרת "איש ימיני" משמע שהיה משבט בנימין. ומיישבים רבנן שהיו משפחות השבטים מתגרות זו בזו, כל שבט היה מתפאר שמרדכי מהשבט שלו, משפחת יהודה אומרת אני גרמתי שיוולד מרדכי, שעל ידי שדוד המלך לא הרג את שמעי בן גרא נולד מרדכי, ומשפחת בנימין אומרת שעל כל פנים מרדכי מהשבט שלהן.

ואולם רבא מיישב שכנסת ישראל אמרה לגמרי להיפך, לצעקה ולא לשבח, והיינו שאיש יהודי ואיש ימיני גרמו לי כל הצער הזה, שהיו אומרים ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, מה עשה לי יהודי, דוד המלך שעל ידי שלא הרג לשמעי נולד מרדכי שמתקנא בו המן, ופירש המהרש"א שכלומר מוטב היה שלא תיקן כלום במה שנולד מרדכי, שאם לא היה, לא היה תקלה כלל, כי המן קינא רק במרדכי. ומה שילם לי ימיני היינו שאול שלא הרג את אגג, ועל ידי זה נולד המן הרשע. וצריך עיון גדול היאך יתכן שכנסת ישראל תאמר כן על מרדכי הצדיק, שהיה ראש הסנהדרין?

ובכרם יוסף עמ"ס מגילה (עמ' ש"מ) כתבנו ליישב בס"ד שישראל אמרו כן רק בתחילה שהיו בעת צרתן, שעדיין לא השכילו להבין שהגזירה לא מפני שמרדכי

לא יכרע ולא ישתחוה, אלא מפני ששנהו מסעודתו של אותו רשע כדאיתא במדרש, או מפני שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר (מגילה יב.), וכן יש לדקדק קצת מלשון הגמרא "מה עשה לי יהודי... דמיקני ביה המן", משמע שהיו אומרים כן בשעת צרה שהמן עדיין היה חי ומקנא במרדכי, וכן מצאתי בתוספות חכמי אנגליה שכתבו כן להדיא שבשעת צרתן היו אומרים כן.

ברם עדיין צריך ביאור, גם בשעת צרתן היאך יתכן שיאמרו כן על מרדכי, כיון שסוף סוף מרדכי סבר שאסור להשתחוות להמן הרשע?

קושיא שלישית, עוד יש להתבונן בדברים מבהילים שמצינו במדרש תנחומא פרשת ויחי (סימן ו) "ויקברו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף" למי שהשעה עומדת לו, והנביא (ישעיה כו) צווח "לך עמי בא בחדריך" אמר הקב"ה אני אמרתי לכם שתהיו מטמינין עצמכם ותתנו מקום לשעה, נבות לא נתן מקום לשעה לכך נאמרו בו (מלכים א' כ"א) "כי סוקל נבות וימת", מרדכי עמד כנגד השעה והיה לו להחניף לרשע ולפי שעמד כנגד המן הרשע קמעה (מעט) כבר היו ישראל כלים מן העולם, דוד ברח וימלט מפני שאול וכן ברח מפני אבשלום בנו, וכן משה שנאמר (שמות ב') "ויברח משה מפני פרעה", וכן יעקב ברח מפני עשיו שנא' (הושע י"ב) "ויברח יעקב שדה ארם" ואף אבות העולם נתנו מקום לשעה והחניפו למי שהשעה בידו, אברהם נטפל בשרה "למען ייטב לי בעבורך", יצחק החניף לעשיו שנא' "ויאהב יצחק את עשיו", ואף כאן יעקב קרא לבנו ליוסף. עכ"ד המדרש תנחומא.

והדברים מפליאים ונוראים וצריכים ביאור, שמבואר שהמדרש בא בטרוניא כלפי מרדכי על שלא החניף להמן הרשע, שמפני זה כמעט כבר היו כלים מן העולם, וכאן

בודאי אי אפשר לתרץ שדברי המדרש נאמרו בשעה שהיו ישראל בצערן, אלא דברי המדרש חתומים בטבעת המלך שהיה כאן קפידיא גדולה על מרדכי, בכל הקשור למה שהוביל מאבק נגד המן הרשע, כביכול בניגוד למה שרגילים אנו להתפאר בכך שמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה?

וביישוב כל השאלות הללו, נראה שתחילה צריך לחקור ולדרוש אם בעצם ההשתחויה להמן הרשע, היה איזה סרך איסור עבודה זרה, דהנה לכאן יש להוכיח מדברי הגמרא במסכת מגילה (יב.) שלא היה בזה איסור עבודה זרה כלל, שהרי שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה התחייבו ישראל שבאותו הדור כליה, אמר להם אמרו אתם, אמרו לו מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אמר להם אם כן שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אלא מפני שהשתחוו לצלם. ופירש רש"י שכוונת הגמרא שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר. ולמה לא מפרש רש"י שהכוונה שהשתחוו להמן, שגם עליו היו מונחים צלמים כמ"ש התוספות בסנהדרין (סא:), אלא מוכח מכאן שלא היה איסור עבודה זרה בהשתחויה לפני המן.

ברם לכאן לולא דברי רש"י, היה מקום לומר שהיה בזה איסור עבודה זרה, וזה כוונת הגמרא מפני שהשתחוו לצלם, היינו מפני שהשתחוו להמן, ולעולם היה בזה איסור עבודה זרה.

שוב מצאתי שהמהרש"א שגם נתקשה בזה, וביאר שאי אפשר לומר שכוונת הגמרא שהגזירה היתה מפני שהשתחוו להמן שעשה עצמו אלוה כדאי בגמ' (מגילה י: יט.), שהרי רק יהודי שושן השתחוו להמן, ומדוע אם כן גזירה כליה על כל היהודים, אבל צלם של נבוכדנצר לכל העולם נעשה, וכולם השתחוו לו חוץ

חוץ מחנניה משאל ועזריה. נמצא מעתה שאי אפשר להביא ראיה מהגמ' שם כלל, גבי פסק זה אם היה איסור עבודה זרה בעצם ההשתחויה לפני המן.

והנה לכאן יש להביא ראיה מהגמ' בעבודה זרה (ג.) שלא היה איסור עבודה זרה להשתחוות להמן, דאיתא שם בגמרא שלעיתיד לבוא אומרים העובדי כוכבים לפני הקב"ה, רבש"ע, ישראל שקיבלו את התורה היכן קיימוה? אומר להם הקב"ה מכם יבאו ויעידו בהן בישראל שקיימו את התורה כולה, יבוא נמרוד ויעיד באברהם שלא עבד עבודה כוכבים, יבוא לבן ויעיד ביעקב שלא נחשד על הגזל, תבוא אשת פוטיפרע ותעיד ביוסף שלא נחשד על העבירה, יבוא נבוכדנצר ויעיד בחנניה משאל ועזריה שלא השתחוו לצלם, יבא דריוש ויעיד בדניאל שלא ביטל את התפילה, יבא בלדד השוחי וצופר הנעמתי ואליפז התימני ויעידו בהם בישראל שקיימו את כל התורה כולה, שנא' (ישעיהו מ"ג) "יתנו עידיהם ויצדקו". ואם גם להמן היה אסור להשתחוות כדן עבודה זרה, למה לא נאמר שיבוא גם המן להעיד על מרדכי שלא השתחוה לו, אלא שמע מינה שלא היה בזה איסור כלל, ואפילו לא איסור בעלמא כדעת התוס' (ע"ז ג.) בשם ר"ת שצ'לם של נבוכדנצר לא היה עבודה כוכבים.

ומתחילה עלה בדעתי לחלק דשמא גבי מרדכי, לא נאמר שיבוא המן להעיד, כי סוף סוף יש כאן קטגוריא על ישראל שכולם לבד מרדכי שהשתחוו להמן, או על כל פנים לבני שושן.

אך שוב התבוננתי בדבר, שאי אפשר לדחות כן, כיון שגם אצל נבוכדנצר כל ישראל השתחוו למעט חנניה משאל ועזריה, ובכל זאת נאמר שיבוא נבוכדנצר להעיד, וצ"ל דהיינו שיעיד גם ששאר ישראל עשו תשובה, ואם כן שוב קשה שהיה לגמרא לומר כך גם גבי מרדכי והמן, ומה שלא נאמר, שמע מינה שלא היה בזה איסור עבודה זרה.

ברם אחר העיון נראה דאדרבה לפי דברי

התוספות בשם ר"ת שצ'לם של נבוכדנצר לא היה של עבודת כוכבים, יש לחלק דלעולם שמא המן היה לו דין עבודת כוכבים גמור, ולכן לא קאמר שיבוא להעיד כי יש כאן קטרוג על שאר ישראל שהשתחוו לו, משא"כ גבי נבוכדנצר שלפי דברי ר"ת אין קטרוג ממה שהשתחוו לו שאר ישראל, כיון שלא היה של עבודת כוכבים.

אחר הדברים האלה נסור לדברי הגמרא במסכת סנהדרין (סא:) ששם מפורש בגמרא להדיא שהיה להמן דין גמור של עבודת כוכבים, אלא שנחלקו אב"י ורבא אם היה מותר להשתחוות לו. דאיתמר העובד עבודה זרה מאהבת אדם ומיראת אדם, ולא חשב בליבו באלהות, אב"י אמר חייב, במזיד ובהתראה מיתה, ובשוגג חטאת, שנאמר (שמות כ') "לא תשתחוה להם", ודרשו בברייתא להם אי אתה משתחוה, אבל אתה משתחוה לאדם כמותך, יכול אפילו נעבד כהמן, תלמוד לומר "ולא תעבדם". והרי המן מיראה היה נעבד, ועל כיוצא בו דורשת הברייתא שיש איסור להשתחוות כדן עבודת כוכבים. רבא אמר פטור לגמרי בין בשוגג בין במזיד שלא עשה בזה כלום, שרק אם קיבל עליו באלוה מתחייב, ומה שדרשו בברייתא על המן "ולא תעבדם" אין הכוונה כהמן לגמרי, אלא כהמן שהיה הוא עצמו עבודה זרה, ולא כהמן דאילו המן מיראה, וכוונת הברייתא באופן שמשתחוה שלא מיראה. וידוע דבכל מקום שנחלקו אב"י ורבא הלכה כרבא מלבד יע"ל קג"ס, וכן פסק הרמב"ם בעניין זה כרבא (פ"ג מהל' עבודת כוכבים ה"ו).

מעתה נראה לומר שבמחלוקת אב"י ורבא, נחלקו מרדכי וחכמי דורו, שמרדכי סבר כדעת אב"י שאסור להשתחוות להמן, אפילו שאינו מתכוון לקבלו באלוה, אלא מיראת או אהבת אדם, ואילו שאר חכמי דורו סברו כדעת רבא שאין בזה איסור עבודת כוכבים, וממילא כיון שהיה פקוח נפש היה חיוב גמור להשתחוות להמן, ולא היה כל טעם להתגרות בו, וזה גם דעת המדרש תנחומא, שלכן היה למרדכי להחניף להמן.

וראה הפלא ופלא שרבא הוא זה שדורש בגמרא מגילה שכנסת ישראל אמרה לצעקה ולא לשבח, שאיש יהודי ואיש ימיני גרמו לי כל הצער הזה, שטוב היה אם כביכול דוד המלך היה הורג לשמעאי ולא היה מרדכי נולד ואז לא היה תקלה כלל, כי רבא לשיטתו שסובר שלא היה איסור עבודת כוכבים להשתחוות להמן, כיון שהיה זה מיראת אדם, ולא היה כוונה לעובדו.

והנה התוספות בסנהדרין (שם) ובשבת (עב:) הקשו לפי שיטת רבא, למה באמת מרדכי לא השתחוה להמן, ותימצו בשני אופנים, חדא כמו שאמרו במדרש שהיה על ליבו של המן צלמים, וממילא היה אסור להשתחוות לו אפילו שזה רק מיראה, כי מחלוקת אב"י ורבא נאמרה רק גבי השתחויה לאדם.

וכן כתב בהגהות מיימוניות על הרמב"ם (הלכות עבודת כוכבים פ"ג ה"ו) בשם הרא"ם שרבא מתיר דוקא אם לא נעשה מעולם לשם עבודה, אלא מאהבת אדם ומיראת אדם כגון אנדרטי של מלך וכגון המן. אך הוסיף שרבותיו פירשו שאפילו לעבודת כוכבים ממש שנתעבדה לשם אלהות אם זה העובדה עתה אין בליבו אלהות פטור לדעת רבא. וכתב לדחות דבריהם מכמה תשובות חדא דתנן הפוער עצמו לפעור והזורק אבן למרקולים חייב ואע"ג שמתכוין לבוזה ולרוגמה כדאיתא בגמרא, ועוד דאמרין בעבודת כוכבים יהרג ואל יעבור ואין לך מיראה גדול מזה. [אך עיין מ"ש בזה התוספות במס' שבת ע"ב ע"ב ד"ה רבא].

וראה בשו"ת יהודה יעלה (ח"ב בהקדמת אש דת יהודה) וביערות דבש (ח"ב דרוש ב') שהביאו שיוסף בן גוריון כתב לרומיים בספרו כי שם המן היה שם עבודה זרה, על שם עבודה זרה אחד מצורת הכוכבים, וזהו הצורה שחקק בליבו, ולכך מרדכי לא יכרע, ומפני כך אין בכל המגילה שם השם כלל, הואיל שנוכח בה המן הרבה פעמים, ואין ראוי להזכיר בו שם הקדוש.

המשך בעמוד הבא

מסכתות מגילה, בבא קמא, גיטין קידושין, לומדים עם "כרם יוסף"!

הבנו! אי"ה מיד אחרי פסח ספר אדיר וחדש!

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות:
ירושלים: ספר הספרים צומת בר אילן
יפה נוף צומת בר אילן, **אור החיים סנטר**
מאה שערים, **ויסבקר** מול פיצה אורי
גירסה מול שטיבלך זכרון משה, **ולדמן**
בבהמ"ד בעלזא, **שנקיס** רח' פתח תקוה.
הפצת ספרי קודש רח' דוד 1 ש. הבוכרים
בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת
הרב קוק 2. **אשדוד:** משפ' כהן רובע ג' רח'
האדמו"ר מבעלז 5/25. **קרית ספר:** משפ'
שחמורוב מסילת יוסף 4, **בחור'ל: בעייגלאיזן**
לביירוים ונקודות מכירה בכל רחבי הארץ:
02-5373570 (ניתן להשאיר הודעה)

ועל כל פנים לפי תירוץ זה של התוס' יש לומר שבוה נחלקו מרדכי וחכמי דורו, שמרדכי סבר כדברי התוספות, ואילו שאר חכמי דורו סברו כדברי רבותיו של ההגהות מיימוניות. אי נמי יש לומר שנחלקו מרדכי וחכמי דורו אם המן נעבד לעבודה זרה ממש, שמרדכי סבר שהמן נעשה לשם עבודה זרה ממש, וכמו שמשמע בכמה מקומות בגמרא, ואילו חכמי דורו סברו שלא נעשה אלא לכבוד וגדולה, שלא מסתבר שאחשורוש שהיה המלך יעשה את השר שלו עבודה זרה, ויקדשו עד כדי כך יותר מעצמו.

עוד כתבו התוספות לתרץ שלפי דברי רבא יש לומר עוד שמרדכי לא השתחוה להמן משום קידוש השם, כדאמרינן בירושלמי (שביעית פ"ד) כגון פפוס ולוליינוס אחים שנתן להם מים בזבוכית צבועה ולא קיבלו. ועיין עוד מ"ש בזה בשו"ת הרדב"ז (ח"א סימן רפ"ד).

ויש לפלפל עוד דשמא יש לתרץ שאף לדברי רבא, נחלקו מרדכי וחכמי דורו אם החיוב להשתחוות להמן היה בכלל גזירת שמד, שיש חיוב ליהרג אפילו על ערקתא דמסאנא (סנהדרין עד:), שמרדכי סבר שכיון שהמן גזר על ישראל שלא יעסקו בתורה ובמצוות ולא יעשו מילה וכיוצא בזה, כמו שכתב רש"י על הגמרא (מגילה טז:): ליהודים היתה אורה זו תורה, ושמחה זה יום טוב, וששון זו מילה, ויקר אלו תפילין, שעל כולן גזר. אבל חכמי דורו של מרדכי יש לומר שסברו שלא היה זה בבחינת גזירת שמד, שעיקר כוונתו היתה לאבד את גופם, ורק כדי שיוכל להפק זממו גזר גם על הרוחניות, אבל לא היתה לו כוונה בלבד בשביל להעבירם על דתם, שהרי אפילו מי שנשתמד גזר לאבדו ולהורגו. וכעת עמד קנה במקומו, ובל"נ עוד חזון למועד.

כבוד מעלת יקרת ידי"ב מזכה הרבים, בעל פה ובכתובים, מעמיד תלמידים, דברי תורתו קילורין לעינים, כבשמים בכרמים, הרה"ג רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א עוד יוסף חי לעולם מתוך שובה ונחת בישיבת המתמידים ובכל פעולותיו בקודש להאיר את 'אור התורה' הקדושה בישראל.

שלו' רב לשוקדי ועמלי תורתך כיאות. עונג שבת היא לנו בדברי תורתו, מידי שבת בשבתו, טוב אחריתו מראשיתו, מעניני הפרשה והזמן, ועתה באתי על דבר הגיליון האחרון בדבר שאלתו איך מרדכי בעט בהמן הרשע ושמת על מפלתו, והרי מצינו שהקב"ה מנע מהמלאכים לומר שירה על מפלת המצריים, ואסף איש טהור כמה יישובים בזה, וכמובא בספר כרם יוסף עמ"ס מגילה.

והנה בעיצומו של השיעור השבועי של מרן ראש הישיבה רבינו משה צדקה שליט"א בכל מוצאי שבת קודש בבהמ"ד "בית אהרן" בחצות לילה, הזכיר רבינו ראש הישיבה את שאלתו מתוך הגליון "אשכול יוסף" האחרון, והזכיר כמה תירוצים מהגליון האחרון, ולפלפל בהם, ושיבח את התירוצ' שהבאתם לחלק בין נפילת יחיד לנפילת רבים, ואחר אמר "ואני חושב שהקושיא מעיקרא ליתא, דיש לחלק בין שמחה לשירה, דשמחה שהיא פנימית יותר אפשר, ולכן אין בגוים בנפול אויבין אל תשמח, משא"כ שירה ברבים, נגד מפלת הרשעים, זה אין לעשות, ולכן אמר הקב"ה למלאכים מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, שירה דייקא" עכתד"ק של רבינו ראש הישיבה שליט"א.

בברכת יגדיל תורה ויאדיר, כעתירת ידיך עוז, הרב חיים שמעון רביע, ר"כ "תורת יוסף" ירושלים ת"ו

קבלתי מהגאון בעל שב יעקב זצ"ל

**"כל העוסק
בתורה בין מגילה
למילה לביטול
דיומא מובטח לו
שהוא בן העולם
הבא"**

[דרושים ואגדות חת"ס בדרשה לער"ח אדר שנת תקנ"ה]

מוקדש לעילוי נשמות הטהורה של האיש
הכשר שנפטר בשם טוב מן העולם
יקיר עזיז (כהן) בן עישה ז"ל
ובזה הננו לשגר את תחנונינו הכנים
לכל בני המשפחה, ובפרט לחתנו
הרב יוסף ישי שליט"א
ורעייתו הרבנית מנב"ת
ויה"ר שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולם

מערכת "אשכול יוסף"
שע"י מכון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
keremyosef@okmail.co.il
פקס: 153-2-5373570

ניתן לקבל בכל שבוע את העלון
ישירות למייל, שלח בקשה למייל המערכת
המאושר ע"י גדולי ישראל שליט"א
© השירות ללא תשלום לזיכוי הרבים ©

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפים
על ידי האחים היקרים והחשובים
מר **גדעון ניסים** ומר **אהרן ניסים** הי"ו
לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם
מוקדש לעילוי נשמת הוריהם היקרים
שלם אליה בן מסעודה ז"ל
ונוריה בת גורג'יה ע"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

ויקרא

גליון 85 התשע"ד

אשרי מי
שעמלו בתורה!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי נועם ה' עושה שמנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המותנידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מורנן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי **נושה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

היאך שמח מרדכי על מפלת המן הרשע והרי כתיב בנפול אויבך אל תשמח ואיך הקב"ה שמח במפלתו של רשעים? [מתוך הספר "כרם יוסף" עמ"ס מגילה]

ד'. עיין לעיל בכרם יוסף (י): שכתבנו ליישב גבי דוד המלך ששמח על מפלתו, ולא על מותו. שע"ז יפשפשו במעשיהם ויחזרו בתשובה. וגם אם לא יחזרו בתשובה, ראוי לשמוח על מפלת הרשעים ושכירת זרועם, שעל ידי כך לא תהיה ידם תקיפה לקלקל ולחבל בכרם בית ישראל, ולהעביר את ישראל על דתם. ולפי"ז מיושב גם היאך שמח מרדכי בתחילת מפלת המן.

ה'. שאני יציאת מצרים שהיה קודם מתן תורה, שעדיין לא נתייחדו כל ישראל להיות עם ה', לכן אע"פ שנבדלו מהמצרים, היה זה בבחינת מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה, ולכן אין אומרים שירה בשביעי של פסח, משא"כ מרדכי שהיה אחרי מתן תורה שמח על מפלת המן, שאנו עם ה' והחרדים לדברו נתייחדנו לעשות רצונו ולעובדו, והקב"ה ופמליא של מעלה שמחים במפלתו של רשעים החפצים לעקור דת תוה"ק.

ולאור זה יש לפרש שזה מה שנתכוין מרדכי להשיב להמן, הני מילי בישראל אבל בדידכו כתיב (דברים ל"ג) "ואתה על במוותימו תדרוך", הרי שחילק מרדכי בין ישראל לאומות הגויים, והיינו אחר מתן תורה.

ונתמלאתי שמחה בראותי שכן כתב ליישב הגאון ר' יוסף שאול הלוי **נטאנון** זצ"ל בדברי שאול (על אגדות הש"ס. הו"ד במפרשים) שיש לחלק בין יציאת מצרים שהיה קודם מתן תורה, והללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז, לכך לא שייך לומר שירה. אבל אחרי שקבלנו את התורה יש חילוק בין עכו"ם לישראל.

ו'. ע"ל לפי מה שכתב בחי' עין אליהו (לעיל י): דשאני יציאת מצרים שרצו מלאכי השרת לומר שירה בעוד שלא מתו המצרים בים ורק טבעו, והרי אמרו רבותינו (ברכות י). שאפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים, וא"כ בשעה שטבעו המצרים ועדיין לא מתו אם היו עושין תשובה, היו מתקבלין וניצולים, ולכן כביכול ה' מצטער עליהם למה לא עשו תשובה. לכן לא אמרו מלאכי השרת שירה לפניו דמעשה ידיו טובעין. ולפי"ז אתי שפיר היאך שמח מרדכי על מפלת המן.

ז'. בזה"ק (פרשת נח דף סא ע"ב) הקשה היאך אמרין "באבוד רשעים רינה", והרי שנינו שאין חדה לפני הקב"ה כשעושה דין בחיבים. ומתרג' שהקב"ה שמח דוקא כשהגיע זמנם, ונמתלא סאתם. ולפי"ז י"ל בפשיטות שנתמלא סאת המן הרשע.

בגמרא מגילה (טז.) מסופר שהמן התכופף כדי שמרדכי יוכל לעלות באמצעותו על הסוס, וכשמרדכי עלה עליו בעט בו, ויאמר המן למרדכי: וכי לא כתוב בתורתכם "בנפול אויבך אל תשמח"? נענה מרדכי והשיבו: כל זה נאמר דוקא בישראל, אבל בגויים נאמר "ואתה על במוותימו תדרוך!". וקשה שבגמ' (מגילה י:) איתא שאין הקב"ה שמח במפלת רשעים. דרבי יוחנן דרש מה שנאמר "ולא קרב זה אל זה כל הלילה" שבקשו מלאכי שרת לומר שירה, אמר להן הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה!?

ונראה ליישב בס"ד בכמה אופנים, (ועיקר יסודות התירושים נתבארו בארוכה בכרם יוסף מגילה לעיל י ע"ב, עש"ב).

א'. מורנו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" בחיבורו ימי הפורים (מאמר כ') כתב לחלק בין שירת דוד על מפלתו של רשעים (ברכות ט:): דשאני מפלת עמלק שראוי לומר שירה על מפלתו, לפי שבהן גם לעתיד לבא אין שייך תיקון ו"אחריתו עדי אובד". (עיין משנ"ת בזה לעיל י:). ולפי"ז יש לומר דשאני מפלת המן שהיה מזרע עמלק לכן ראוי לשמוח על מפלתו.

ב'. עוד כתב מורנו ראש הישיבה שליט"א שם בספרו ימי הפורים לחדש שדוקא מי שלא נעשה לו עצמו הנס אין לו לומר שירה מצד מעשה ידי טובעין בים. ועל פי יסוד זה כתב ליישב היאך אמרו כלל ישראל שירה על הים. ולפי"ז י"ל דשאני מרדכי ובני דורו שלהן נעשה הנס.

וכן מבואר בס' משנת רבי אהרן (ח"ג מאמר שירה על הנס) שכתב לבאר שבשירה והלל על הנס יש ב' ענינים, ענין הכרת הטוב וההודאה, וענין נוסף של הלל ושבח לבורא. ושירת המלאכים אינם אלא בגדר הודאה, על זה אמר הקב"ה מעשה ידי טובעין בים ואתם מבקשים לומר שירה, אבל אנו הבני אדם מחוייבין גם מצד הכרת הטוב וראויין לומר שירה.

ג'. בשו"ת חוות יאיר (סי' רכ"ה) כתב שדוקא הלל שלם איקרי שירה, אבל "הללויה" בעלמא אפשר לומר. ושטמעם זה קורין בשביעי של פסח הלל בדילוג, שאין לפניו יתברך שמחה אלא בשלימות. ולפי"ז י"ל שמותר לשמוח במפלתו של רשעים ורק הלל שלם אין לומר.

עיר שלא קיים בה בית חולים, והניחו בצואה סבום עתק לצורכי העיר, האם הקמת קודמת להחזקת ישיבה?

(כרם יוסף מגילה עמ' תצ"ט)
על שאלה זו ועוד מאות נושאים הקשורים ואינם קשורים לפורים ב"כרם יוסף" מגילה
אוצר ענק של חידושים ופנינים קושיות ומאות תירוצים / 928 עמודים / 25 ש"ח בלבד!
נשארה כמות מצומצמת, המלאי עומד להיגמר, הקודם זוכה!

מסבת מגילה, לומדים עם "כרם יוסף"!

בייש או הזיק חבירו, מתוך שכרות בפורים, חייב או פטור?
(כרם יוסף בבא קמא עמ' רפ"ב והלאה)
על שאלה זו ועוד מאות נושאים ב"כרם יוסף" בבא קמא

ניתן להשיג בהנויות הספרים המוכחות: **ירושלים: ספר הספרים** צומת בר אילן **יפה נוף** צומת בר אילן, **אור החיים סנטר** מאה שערים, **ויסבקר** מול פיצה אורי **גירסה** מול שטיבלך זכרון משה, **ולדמן** בבהמ"ד בעלזא, **שנקיס** רח' פתח תקוה. **הפצת ספרי קודש** רח' דוד 1 ש. הבוכרים **בני ברק:** משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק 2. **אשדוד:** משפ' כהן רובע ג' רח' האדמו"ר מבעלז 5/25. **קרית ספר:** משפ' שחמורוב מסילת יוסף 4, **בחול'ל:** בעייגלאיז **לבידורים ונקודות מכירה בכל רחבי הארץ:** 02-5373570 (ניתן להשאיר הודעה)

ברכת מזל טוב חמה ולבבית
לידידנו המפואר והדגול מזכה הרבים
הרב **דורון איילון** שליט"א
בהכנס בנו החשוב **משה** הי"ו
בעול התורה והמצוות, יה"ר שיגדל
לתורה לחופה ולמעשים טובים,
לתפארת הוריו וכל בית ישראל!

ח'. נראה שכל מה שאמרו מעשה ידי טובעין בים ואתם מבקשים לומר שירה, היינו דוקא כלפי קוב"ה ופמליא של מעלה, שהקב"ה נוהג בדרגא יתירה ואינו שמוח במפלתו. וכמדוקדק בגמ' ובזוה"ק שהקב"ה אינו שמוח במפלתו. ובזה יחלק הזוה"ק נתמלא סאת עונו או לאו. אבל לגבי בני האדם לא שייך טעם זה, ואדרבה ראויים אנו לשמוח על מפלתו של רשעים, אף כשלא נתמלא סאת עונום, כי הקב"ה עושה כן כדי שנשמח, וכמו שאמרו בגמרא כאן ובסנהדרין להדיא שהקב"ה משיש אחרים. ומעתה אתי שפיר ששמוח מרדכי במפלת המן.

ט'. באהבת איתן כתב בעניין הקושיא היאך דוד אמר שירה, שאם הצדיק ראוי שיראה במפלת הרשעים ישמח צדיק כי זוה נקם, ולכן דוד שמוח שראה במפלתו של רשעים, אבל אם אינו ראוי אין לו לומר שירה, כמו שכתוב גבי לוט "אל תבטי אחריו". (ועיין מה שהערתי בזה בכרם יוסף לעיל י ע"ב). ולפי"ז י"ל שראוי היה מרדכי לשמוח במפלת המן.

י'. ידידי הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א תירץ (בקובץ נור התורה סיון תשס"ז) דשאני נפילת המצרים שהיה מפלת אומה שלימה ולא רק נפילת גוי אחד, לכך אמרין בהו בנפול אויביך אל תשמח, משא"כ אצל המן שהיה מפלת גוי יחיד.

י"א. עוד תירץ שרק על מפלה של מיתה, שהיא עולמית אמרין בנפול אויביך אל תשמח, משא"כ מפלתו של המן שלא היתה אלא השפלת כבודו מסתבר שלא נאמר כן. וכעין זה נתבאר לעיל.

יוםא טבא לרבנן ותלמידהון

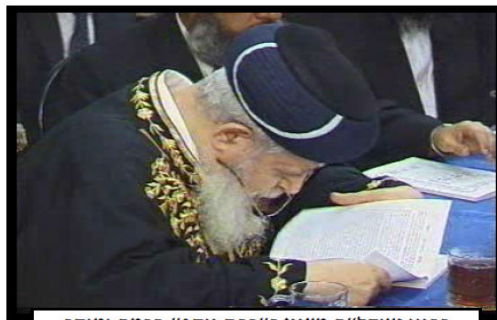
רבינו זצוק"ל נותן את הסכמותיו לכרם יוסף בכת"ק

יום בשורה לאלפי ורבבות בני התורה תלמידי ושוחריו תורתו של רשכבה"ג פאר הדור רבינו הגדול **עובדיה יוסף זצוק"ל** עם הופעתו של הספר **"כרם יוסף"** על כל מסכת "בבא קמא"

יצירת ענק של חידושים ביאורים ומראי מקומות על כל מסכת "בבא קמא" בשילוב חקרי דונים תשובות בהלכה וביאורי אגדות הסובבים על סדר הדף, 1000 עמודים! בשילוב גם משא ומתן בתורה ובספריו של מרן רבינו זצוק"ל. בתוספת מפתח ערכים מפורט למאות נושאים שנדונו בהסתעפות. יצא לאור בשנת תשס"ח. כרך מתוך סדרת הספרים "כרם יוסף" שבבשה את עולם התורה בכלל, ועולם התורה הספרדי בפרט!

מיוחדותו של הספר שלבד היותו מקיף את המסכת, שילב המחבר בתוכו גם כמה חקרי דנים, ובמקומות רבים נשא ונתן סייע והכריע ביישוב קושיות חמורות ובירורי סוגיות עמוקות, על פי תורתו וספריו של רבינו הגדול זצוק"ל.

לחורות לרבים דעה להעמיק בספריו של רבינו ולא ללומדם במרוצת, בלא להבחין בקושיות והדחיות שמעלה רבינו בספריו. בעוז ובגאון הניף המחבר ספר זה והנחילו לעולם התורה עוד בחיי חיותו של רבינו, שמצא בו קורת רוח מרובה, ועודד רבות את המחבר במלאכת חיבוריו.

רבינו זצוק"ל מענין ב"כרם יוסף" חכמה ומוסר בחיוב חשיבת המתמידים "אור התורה" (בבהמ"ד צפוני) - תשס"ב

רבינו שמיעט בהסכמות בכת"ק, עיטר את הספר בהסכמה נלהבת בכת"ק. לספר צורף כבר בזמנו את הסכמות של הראשון מורנו הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א שבו בתרי הסכמות הארוכה והמיוחדת מזכיר את חיבתו של רבינו למחבר. גם האדמו"ר מאונגוואר זצוק"ל, הגר"מ צדקה, הגר"ב פורבסקי, והגר"י כהן, ועוד הם משרי המסכימים לספר.

עם זאת כתב וערך המחבר דברי פתיחה מרתקים בעניין המוכר חלקו בעוה"ב, ומצוות ועונות, אם הוי מכירה, ותשובות גדול"י ועובדות והנהגות בזה, ומה שהשיבו בזה הגאון חכם בן ציון אבא שאול זצוק"ל ומרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א. טועמיה חיים זכו!

הופעתו של הספר "כרם יוסף" על כל מסכת בבא קמא הנה בבחינת יום בשורה לעולם התורה. רבים הם הספרים היוצאים ממכש הדפוס דבר יום ביומו, חלקם מבארים סוגיות, ישנם המלבנים נידונים עמוקים, ישנם המבררים תשובות בהלכה, ויש המבארים ענינים באגדה. אך

ב"כרם יוסף" בבא קמא, השכיח המחבר לחבר חיבור שלם ומקיף על כל המסכת בשילוב בירורי סוגיות, הערות הארות, תשובות בהלכה, עניני אגדה ועוד והכל על סדר הדפים, דף דף, דבר שעל פי רוב נחלת דורות קדומים, ואינו חוזן נפוץ בימינו.

וזה לשון הזהב של ראש ישיבת "חברון" גבעת מרדכי וחברת מועצת גדולי התורה מורנו הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א בהסכמתו לספר: "לא הניח פרט גדול קטן שלא עסק בו לבררו היטב, וברוח ידיעותיו הוציא מתחת ידו חיבור שלם ומקיף על מסכת בבא קמא. שבצ"ה יהיה בו הרבה תועלת".

נוסף על כך שאב המחבר פנינים רבים מספריו רבותינו הראשונים והאחרונים והשו"ת, ומכיל 1000 עמודים! כולל מפתח ערכים מפורט למאות ואלפי נושאים שנדונו בספר, וכן מפתח ענינים ומפתח ש"ס, שנערכו בטוב טעם ודעת לתועלת לומדי שאר המסכתות.

מערכת "אשכול יוסף"

שע"י מכוון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
keremyosef@okmail.co.il
פקס: 153-2-5373570

ניתן לקבל בכל שבוע את העלון
שירות למייל, שלח בקשה למייל המערכת
המאושר ע"י גדולי ישראל שליט"א
השירות ללא תשלום לזיכוי הרבים

דברי התורה בעלון המופץ בקרב מאות מנויי העלון במייל מוקדש לעילוי גשמתו הטהורה של האיש הכשר שנפטר בשם טוב מן העולם **יקיר עזיז (כהן) בן עישה ז"ל** ובזה הננו לשגר את תנחומינו הכנים לכל בני המשפחה, ובפרט לחתנו **הרב יוסף ישי שליט"א ורעייתו מנב"ת** ויה"ר שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולם

כ"י תשא

גליון 82 התשע"ד

מוקדש לע"נ
ר' יעקב בן רבקה ז"ל
לרגל יום השלושים לפטירתו
ט"ו באדר התשע"ד

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי נעים ה' עושה שמנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המותנידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מורנן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי **נושה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

תירוצ' ד' - אכלו מצה רק כזית והוי תענית

בשול"ת **ערוגת הבושם** (א"ח סי' ק"פ) הקשה למה לא נקט ויעבור מרדכי שהעבירם ממצות מצה ומרור. ותירץ דק"ל (ש"ע סי' מקס"ו) שטעמיה אסורה ביום תענית ציבור והשיעור הוא בבכותבת, כדן יום הכיפורים. וי"ל שאכלו מצה כזית, והוי תענית. וכן תירץ בשו"ת **חמד (מע' א' כלל ש"ט)** בשם הבנין **ציון והערוך לנר** (סי' ט"ז, ועי' נתיבות קמח). ולפי"ז מיושב שלא ביטלם מרדכי ממצות מצה. וכן תירץ הגאון **רבי חיים עוזר גרודזנסקי** זצ"ל שמרדכי גזר צום כצום כיפור שבו החיוב רק על הכותבת שהיא גדולה מכזית, וקיימו שניהם, גם לאכול כזית מצה.

אך בחי' **מאור ישראל** העיר שאין דין זה מוסכם שבתענית ציבור אם אכל כזית לא איבד תעניתו, שאכן כך כתב הל"ק"ט (מ"ז סי' ק') ובשול"ת **צמח צדק** (המקדש נשער המילואים סי' מ'). אבל בשו"ת **חמד (בין המגלים סי' ז')** א"ת (סי' ט"ו) הביא דברי הגאון **דברי נחמיה** שסובר ששיעורו בכזית. והוסיף **המאור ישראל** שבכה"ג שאין התענית אלא מצד נדר אפי' הצמח צדק יודה שהשיעור בכזית. כדאי' בשו"ע (רי"ט סי' מקס"ט) בנדר להתענות ושכן ואכל כזית שאיבד תעניתו. ובבית **יוסף** שם כ' שכן דעת **הרא"ש** והטור ודלא **כהר"ן** בשם **הרא"ה** שהשיעור בככותבת. (והוא נתי' ב"ה סי' נתיבות).

ואולי יש ליישב קצת דשאני התם שכך גזר מרדכי מעיקרא בחלות הצום שיוכלו לאכול כזית, ולא דמי לשאר תענית ציבור שהחיוב לכתחילה לצום לגמרי.

תירוצ' ה' - היו מפסיקים להתענות מבעוד יום

המאור ישראל תירץ שהיו מפסיקים להתענות מבעוד יום. שהרי אי אפשר לגזור על הציבור שלושה ימי תענית, כדאי'תא **במדרש שוחר טוב** (ממזר כ"ג): ויכול להיות שיהיו צמים ג' ימים וג' לילות ולא היו מתים? אלא מפסיקים מבעוד יום.

ברם בספר **שערי צבי** (עמ' קל"ו) הביא ששמע את הגאון **רבי חיים עוזר גרודזנסקי** זצ"ל שנתנוכח ביישוב קושיא זו עם **החזון איש** זצ"ל, **שהגר"ע** תירץ שאכלו רק כזית. אך **החזון איש** דחה דבריו, והביא ראיה אלימתא שלא אכלו שלושה ימים כלל. ועיין כל האריכות והמשא ומתן בזה בכרם יוסף מגילה.

תירוצ' ו' - אכלו את המצות שלא כדרך אכילתם

בבנין ציון (מ"ז סי' קכ"א) ו**בליקוט הגרשוני** (על המגן"ן מ"ז דמ"ז ע"ג הו"ד זמא"י) תירצו שאכלו ישראל את המצות שלא כדרך אכילתם, ומיושב לפי הדעות שסוברים שאם אכל מצה שלא כדרך אכילתה יצא ידי חובה.

תירוצ' ז' - בשב ואל תעשה מותר לחכמים לעקור דבר מן התורה

בשול"ת **נשאל דוד** (א"ח סי' נד) תירץ דכיון דהוי רק בשב ואל תעשה יש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה, וכמו שהתירו תענית חלום בשבת וי"ט. והוסיף ליישב בזה מאמר הכתוב (מגילה פ"ד ט"ו) "וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה ויום", שקשה כפילות הלשון שאם ביקשה שיצומו למה הוסיפה "ואל תאכלו ואל תשתו". אלא שכוונתה היתה לרמוז שכיון דהוי בשב ואל תעשה, שלא לאכול ולא לשתות, שפיר דמי דבשב ואל תעשה יש ביד חכמים כח לעקור דבר מן התורה כנודע.

תירוצ' ח' - המן גזר שלא יקיימו המצוות ולכן היו פטורים מאכילת מצה מחשש פק"נ יש להוסיף על התירוצים הנז' שבעצם הגזירה לצום הוי קיום המצוות, ולא ביטול. שהרי המן גזר על בני ישראל להעבירם על המצוות מיד ולאחר, וכמו שכתב **החתם סופר** (נתיבות משה מ"ז עמ' קע"ו) שהמן רצה להרוג את ישראל אחר שיעקר מפיהם שם שמים ח"ו וימותו כגויים גמורים, לאבדם גם מעוה"ב. וכי"ב כתב **בשיטה** (יד) בשם **הריטב"א** וממילא מיושב שלא היה להן חיוב כל כך לאכול מצה בפסח כיון שהיה בזה סכנת פק"נ, ולכן גזר מרדכי צום, ועוד שעל ידי ביטול הגזירה יוכלו לקיים כל המצוות. ועיין בשול"ת **"רב פעלים"** (מ"א יו"ד סי' נ"ה) שכשאדם אנוס בקיום מצוה לא נחשב שביטלה. וע"ע אריכות בזה בכרם יוסף מגילה כאן.

"את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד"

חודש האביב כי בחודש האביב יצאת ממצרים

איך גזר מרדכי תענית ביו"ט ראשון של פסח?

[מתוך הספר "כרם יוסף" עמ"ס מגילה]

בגמרא מגילה (טו.) דרשו "ויעבור מרדכי" אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית. ופירש **רש"י** שהרי ב"ג בניסן נכתבו האגרות וניתן הדת בשושן וי"ד וחמשה עשר וששה עשר התענו ובששה עשר בערב נתלה המן. ומקשים העולם שהרי גזירת המן להשמיד ולהרוג היה רק בחודש אדר הבא ולמה התענו כבר ביום ראשון של פסח, וביטלו מצות עשה דאורייתא של אכילת מצה?

תירוצ' א' - לבטל הגזירה שהיה בה חשש פק"נ לכל ישראל מפחד הגזירה

מורן **הגר"ח קנייבסקי** שליט"א בס' **טעמא דקרא** (ד"ה וא"י לא, הביא נס' ש"ח הפסח עמ' ק"ט) תירץ שמרדכי נהג כן כדי למנוע מעם ישראל צער ויגון, שהרי כששמעו היהודים שבחודש אדר עלולים ליהרג על ידי הרשעים, היו נתונים כבר מתחילה בצער גדול, וחשש מרדכי שמא מרוב הפחד והצער יכולים למות והוי פיקוח נפש, לכן הכריזו מרדכי ואסתר כבר בחודש ניסן על צום תענית ומספד.

ומצאתי בס"ד **שבמדרשים** איתא להדיא שאחרי כתיבת האגרות היו כולם מטורפים ומעורבבים (מילתא נשלח מקמחא ז' פ"א), והפיל הקב"ה בכיה וערבוּבא בתוך שושן, אשה הולכת לשטוח פירות נופלת מן הגג ומתה, אדם הולך לשאוב מים מן הבור נופל בו ומת (מדרש פנים אחרים ט"ז פ"ג, מדרש אגדה אסתר, ילק"ט רמז קמנ"ט). ונפלה רוח סערה על הכל, מי שהלכה לשטוח בגדיה נופלת, מי שהולך להפנות מתחבט (מדרש הפסח לרבי זכריה הרופא, הו"ה. הביא נס' פרסומי יוסף עמ' טו). הרי שהיו כולם ממש מפוחדים ומבוהלים, ואף מתו כמה מבני ישראל מרוב הפחד. ועיין כאן עוד אריכות בכרם יוסף מגילה.

ולפי"ז אתי שפיר טפי תירוצו של **הגר"ח קנייבסקי** שליט"א שמחמת כן ביטל מרדכי הצדיק אכילת מצוה וקבעו ליום תפילה להשי"ת לבטל הגזירה.

תירוצ' ב' - משעת שליחת האגרות היו נתונים ישראל בסכנה אף טרם חודש אדר

ע"ל לפי שכבר אמרו (לעיל י"ג): אלמלא אגרות הראשונות שהוחזק בהם אחשוורוש שוטה בעיני האומות על ששלח להם להיות כל איש שורר בביתו שהוא דבר פשוט, לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט שהיו ממהרין להורגן במצות המלך באגרות האמצעיות ולא היו ממתנינים ליום המועד, כמו שפירש שם **רש"י**. הרי שהיה נס גדול מה שלא הרגו לישראל מיד. ואע"פ שהוחזק אחשוורוש לשוטה בעיני כולם, מ"מ הלא רבים משונאי ישראל יכולים היו לבא בטענת האגרות להשמיד להרוג ולבזוז ביהודים. נמצא שכבר משעת שליחת האגרות היו נתונים ישראל בסכנה כל רגע ורגע אף טרם מועד לחודש אדר, לכן גזר מרדכי מיד תענית אף ביו"ט ראשון של פסח.

תירוצ' ג' - הוכרח מרדכי להקדים הצום והתפילה שלא תחתם הגזירה בדם

ע"ל לפי מה שאמרו **בסנהדרין** (מד): לעולם יקדים אדם תפלה לצרה שאילמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בת אל ובין העי לא נשתייר מרשעי ישראל שריד ופליט. וכל שכן היכן שכבר נתונים בצרה שיש להקדים ולהתפלל שלא תשתקע הגזירה יותר. ועי' כאן עוד מ"ש בכרם יוסף.

גם אתה תפאר את סעודת הפורים עם סיום מסכת מגילה בעיון!

הגאון אבני נזר העיד שגדולי ישראל נהגו בכל יום מימי השנה ללמוד מסכת מגילה, ומקיים בזה "זכור את אשר עשה לך עמלק", כמבואר ב"כרם יוסף" עמ"ס מגילה (דף ג. בהערה) ושכ"כ הר"ש משאנץ, ובהקדמה לכרם יוסף הביא לזה ראיה מהירוש' והתוספתא. ובס' דברי חנה העיד ששמע מזקינו הרב הקדוש משינוא זצ"ל שלימוד מסכת מגילה בכל השנה הוא סגולה ליראת שמים. [וע"ש בכרם יוסף הטעם]. ומנהג אלפי נקיי הדעת שבישראל לפאר את סעודת הפורים עם סיום מסכת מגילה. ושם בכרם יוסף הביא שמנהג רבנו החתם סופר זצ"ל בכל שנה ללמוד מסכת מגילה מר"ח אדר ועד ימי הפורים בדף כ"א ע"ב בגמרא מאי מברך, ומשם היה לומד ביום פורים עצמו, ובכל שנה היה מחדש באותה סוגיא איזה חידוש, ואח"כ היה מסיים המסכת עד ר"ח ניסן.

ועתה בידך להרגיש עונג
ומתיקות התורה בלימוד
המסכת עם הספר

"כרם יוסף"

על כל מסכת מגילה, דף דף!
אוצר ענק של חידושים ופנינים
קושיות ומאות תירוצים.

928 עמודים!

כולל מפתח ערכים מפורט לאלפי נושאים שונים.
הספר מעוטר עם הסכמותיהם הנלהבות
של רבותינו גדולי התורה מכל העדות
והחוגים. מורן בעל המשנה הלכות
זצ"ל. מורן בעל היביע אומר זצ"ל, הגאון
ר' יוסף ליברמן שליט"א הגאון ר' משה
צדקה שליט"א הגאון ר' ברוך דוב
פוברסקי שליט"א, הגאון ר' דוד כהן
שליט"א הגאון הראש"ל ר' יצחק יוסף
שליט"א ועוד

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות:
ירושלים: ספר הספרים צומת בר אילן
יפה נוף צומת בר אילן, **אור החיים סנטר**

מאה שערים, **ויסבקר** מול פיצה אורי
גירסה מול שטיבלך זכרון משה, **ולדמן**
בבהמ"ד בעלזא, **שנקיס** רח' פתח תקוה.

הפצת ספרי קודש רח' דוד 1 ש. הבוכרים
בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת
הרב קוק 2. **אשדוד:** משפ' כהן רובע ג' רח'
האדמו"ר מבעלז 5/25. **קרית ספר:** משפ'

שחמורוב מסילת יוסף 4,

בחול: בעייגלאין

לבירוים ונקודות מכירה בכל רחבי הארץ:

02-5373570

תירוץ ט' - מרדכי ואסתר גזרו צום על פי הדיבור

המפרשים פירשו את הכתוב ששלחה אסתר למרדכי "וצומו 'עלי' ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה ויום", שצ"ב מה הכוונה "עלי" הרי עיקר הצום שתוכל לפעול לגרום לבטל הגזירה, אבל לא עליה. וביארו שכוונת אסתר היתה שכך נאמר לה בנבואה. וכדכתיב ברבקה שאמרה ליעקב "עלי קללתך בני", ותרגם אונקלוס עלי אתאמר בנבואה דלא ייתן לוטיא עלך ברי. וזה לשון רש"י במכות (פד. ד"ה ל' רגל על לטונו), לא רצה לשקר מתחלה שאמר אולי ימושני אבי אלא שאמו הכריחהו ועל פי הדבור דכתיב "עלי קללתך בני" ומתרגמין אלי אתאמר בנבואה דלא ייתן לוטיא עלך ברי. וגם כאן זה היה כוונת אסתר וצומו עלי, שכך נאמר לה בנבואה שיצומו שלושה ימים אלו, הגם שיתבטלו ע"ז מקיום מצות אכילת מצה ושאר מצוות ליל הסדר. וכעין זה מצינו בתוספות סוטה (לה:), שבתחילת דבריהם ביארו היאך יהושע נשא את רחב והלא משמע התם שכנענים שבארץ ישראל לדברי הכל אין מקבלין אותן. ותיצו שמה על פי הדיבור היה. וע"ע יבמות (נב:). ואע"פ שאין שומעין לנביא בדבר שהוא נגד ההלכה, דתורה לא בשמים היא, שאני הכא שאינו עוקר דבר מן התורה, אלא הוי רק לשעתו, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ט מהל' יסודי המורה ה"ג) שאם יאמר נביא לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה לפי שעה מצוה לשמוע לו. ועוד דהוי כדי להציל את ישראל.

תירוץ י' - דוקא על ידי שצומו בפסח עוררו רחמים גדולים בשמים לבטל הגזירה

בספר סנסן לזיאר (עמ' קצ"ו) ביאר את דברי הגמ' לקמן (טו:), שנדדה שנת מלכו של עולם, על פי מה שאמרו בזוה"ק (פ' אמור דף ק"ה סע"א) לענין תענית חלום בשבת שכל מלאכי מרום שואלים מה היה לפלוני שהוא בתענית, ועל ידי כך מתבטלת הגזירה. ושלכן גם כאן התענו כל ישראל בליל פסח וביטלו מצה ומרור וארבע כוסות, ובאו כל מלאכי השרת בליל פסח לבתי ישראל, כמבואר בזוה"ק שהקב"ה שולח את מלאכי מרום בליל הסדר לבתי ישראל לראות ולשמוע בשבחה דפורקנא דמאריהון. ואז ראו כל הצער הזה ומיד עלתה שועתם למרום וביטל הקב"ה את הגזירה. ולאור זה מיושב הטעם שהקדים מרדכי לקבוע את הצום דוקא ליום ראשון של פסח.

בין הנושאים הקשורים לפורים מתוך הספר "כרם יוסף" עמ"ס

מגילה 15 תירוצים על קושיית העולם שגם קריאת מגילה תורה ולמה קורה

לזה הגמ' ביטול תורה / מ"מ לרשע אם יצא ידי חובתו? / 21 תירוצים למה לא מברכים

על מ"מ / היאך שלח רבה את אביי שהיה כהן ליתן מ"מ? / 6 תירוצים למה תיקנו

לבסומי בפוריא / 13 ביאורים בעניין חייב לבסומי בפוריא עד דלא ידע / 6 תירוצים למה

בלשצר שהשתמש בכלי המקדש מת, ואחשורוש מתה אשתו / 14 תירוצים למה לא

גילתה אסתר עמה ומולדתה / 8 תירוצים למה לא הניח מרדכי לבגתן ותרש להרוג את

אחשורוש / 10 תירוצים איך גזר מרדכי תענית ביו"ט א' דפסח / 6 תירוצים מדוע לא

גירש מרדכי את אסתר שלא תאסר עליו ויוכל להחזירה / 12 תירוצים למה נסתלקה

שכינה מאסתר שקראה לאחשורוש כלב / 8 תירוצים למה התחננה אסתר לבטל הגזירה

למרות שמת המן / 4 תירוצים היאך הסתפר מרדכי ביו"ט שני של גלויות / 6 תירוצים

היאך הסתפר מרדכי ע"י גוי / 11 תירוצים היאך שמח מרדכי על מפלת המן / 12

תירוצים למ"ד הרהור כדיבור למה השומע מחש"ו לא יוצא ידי"ח / 12 תירוצים מדוע

אין קוראין מגילה מעומד כקריאת ההלל / 7 תירוצים למה לא נהגו לומר ארור

אחשורוש... / 15 תירוצים היאך פורים שחל בשבת מאחרין הסעודה והלא בגמרא

משמע שעושים בשבת! / 4 תירוצים היאך אמר המן ואם המלך "נוגע" בכוסו אינו

שותהו והלא אין נעשה יין נסך בנגיעה / 5 תירוצים למה אחשורוש ביקש תחילה מחכמי

ישראל שידונו את ושת. / אוצר ענק!!!

ועוד מאות נושאים הקשורים ושאנם קשורים לפורים

מערכת "אשכול יוסף"

שע"י מכון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
keremyosef@okmail.co.il
פקס: 153-2-5373570

להצלת ידידנו הנעלה מנחה הרבים האברך
החשוב הרה"ג יוסף חיים שחמורוב שליט"א
21 ב. המשתדלים רבות בהדפסת והפצת
העלון בעיר קרית ספר, ישאו ברכה מואת ה'

עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר

ברכות מואליפות לכבוד ידידנו היקר
והנעלה אוצר כלי חסדה רב פעלים לתורה
ולתעודה רבי יוסף ישי הי"ו
יזכה הוא ורעייתו שתחי' לחנך את ילדיהם
בנחת ובנקל לתורה לחופה ולמעשים
טובים, מתוך בריאות וברכה והצלחה.

בשורה משמחת

הקודם וזכה!

הופיע בס"ד הספר "כרם יוסף" מגילה

אוצר ענק של חידושים ופנינים, קושיות ומאות תירוצים
מתוקים מדבש וגופת צופים

על כל מסכת מגילה, דף דף, 928 עמודים! כולל מפתח ערכים מפורט

מחיר מסובסד לרגל ההוצאה 25 ₪ בלבד!

לבירורים והזמנות בשעות אחה"צ טל': 02-5373570

בין הנושאים הקשורים לפורים 15 תירוצים על קושיית העולם שגם קריאת מגילה תורה ולמה קורה לה
הגמ' ביטול תורה / מ"מ לרשע אם יצא ידי חובתו? / 21 תירוצים למה לא מברכים על מ"מ / היאך שלח רבה את אביי שהיה כהן ליתן
מ"מ? / 6 תירוצים למה תיקנו לבסומי בפוריא / 13 ביאורים בעניין חייב לבסומי בפוריא עד דלא ידע / 6 תירוצים למה בלשצר
שהשתמש בכלי המקדש מת, ואחשורוש מתה אשתו / 14 תירוצים למה לא גילתה אסתר עמה ומולדתה / 8 תירוצים למה לא הניח
מרדכי לבגתן ותרש להרוג את אחשורוש / 10 תירוצים איך גזר מרדכי תענית ביו"ט אי' דפסח / 6 תירוצים מדוע לא גירש מרדכי את
אסתר שלא תאסר עליו ויוכל להחזירה / 12 תירוצים למה נסתלקה שכינה מאסתר שקראה לאחשורוש כלב / 8 תירוצים למה
התחננה אסתר לבטל הגזירה למרות שמת המן / 4 תירוצים היאך הסתפר מרדכי ביו"ט שני של גלויות / 6 תירוצים היאך הסתפר
מרדכי ע"י גוי / 11 תירוצים היאך שמח מרדכי על מפלת המן / 12 תירוצים למ"ד הרהור כדיבור למה השומע מחשי"ר לא יוצא ידי"ח
/ 12 תירוצים מדוע אין קוראין מגילה מעומד כקריאת ההלל / 7 תירוצים למה לא נהגו לומר ארור אחשורוש... / 15 תירוצים היאך
פורים שחל בשבת מאחרין הסעודה והלא בגמרא משמע שעושים בשבת! / 4 תירוצים היאך אמר המן ואם המלך "נוגע" בכוסו אינו
שותה והלא אין נעשה יין נסך בנגיעה / 5 תירוצים למה אחשורוש ביקש תחילה מחכמי ישראל שידונו את ושת. / אוצר ענק!!!

 ועוד מאות נושאים הקשורים ושאינם קשורים לפורים

מתוך הסכמת מורנו ראש הישיבה הגאון הגדול ר' דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "הברון"
עברתי על חלק מהספר ומאד נהניתי ומיוחד הוא במינו שהוא מקיף כל המסכת כולה, ולא הניח דבר קטן
או גדול שלא עסק בו, וערוך בשפה ברורה ובהירה המביאה אורה של המסכת לכל מעיין, ובודאי יהיה
לתועלת מרובה ויעלה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן ויתקבל בבתי המדרשות ובישיבות הקדושות.

ליהודים היתה אורה!

* הדור קיבלוה בימי אחשורוש *

גם אתה תפאר את סעודת הפורים עם סיום מסכת מגילה בעיין!

הגאון אבני נזר העיד שגדולי ישראל נהגו בכל יום מימי השנה ללמוד מסכת מגילה, ומקיים בזה "זכור את אשר עשה לך עמלק", כמבואר בספר "כרם יוסף" עמ"ס מגילה (דף ג. בהערה) ושכ"כ הר"ש משאנץ, נובהקדמה לכרם יוסף הביא לזה ראיה מהירוש' ומהתוספתא. ובספר דברי חנה כתב ששמע מזקינו הרב הקדוש משינאוה זצ"ל שלימוד מסכת מגילה בכל השנה הוא סגולה ליראת שמים. [נע"ש בכרם יוסף הטעם לזה]. ומנהג אלפי נקיי הדעת שבישראל לפאר את סעודת הפורים עם סיום מסכת מגילה. ושם בכרם יוסף הביא שמנהג רבנו החתם סופר זצ"ל היה שבכל שנה ללמוד במסכת מגילה מר"ח אדר ועד ימי הפורים בדף כ"א ע"ב בגמרא מאי מברך, ומשם היה לומד ביום פורים עצמו, ובכל שנה היה מחדש באותה סוגיא איזה חידוש, ואח"כ היה מסיים המסכת עד ר"ח ניסן.

ועתה בידך להרגיש עונג ומתיקות התורה בלימוד המסכת עם הספר "כרם יוסף" על סדר הדף, הכולל בתוכו אוצר ענק!

928 עמודים! כולל מפתח ערכים מפורט לאלפי נושאים שונים.

הספר מעוטר עם הסכמותיהם הנלהבות של רבותינו גדולי התורה מכל העדות והחוגים מרן בעל המושג הלכות זצ"ל. מרן בעל היביע אומר שליט"א, הגאון ר' יוסף ליברמן שליט"א הגאון ר' משה צדקה שליט"א הגאון ר' ברוך דוב פוברסקי שליט"א, הגאון ר' דוד כהן שליט"א הגרי"צ יוסף שליט"א ועוד נקודות מכירה בכל רחבי הארץ / כמו כן בירושלים ניתן להשיג ביפה נופ צומת בר אילן, אור החיים סנטר מאה שערים, גירסה מול שטיבלך זכרון משה ובשאר חנויות הספרים המובחרות / הזדהו ורכשו ותרגיש מתיקות התורה...

👉 הספר שמתאים למשלוחי המנות 25 ₪ בלבד! מחיר מיוחד לרגל ההוצאה

02-5373570 או 054-84-60007 אחה"צ

הופיע בס"ד הספר מעדני יוסף על עניני ברית מילה

בין הנושאים ➡

66 תירוצים למה לא מל אברהם אבינו עד שנצטוו, והלא קיים כל התורה כולה?

11 ישובים היאך דרשו חז"ל אם לא בריתי יומם "ולילה" על מילה, הלא אין מלין בלילה?
❖ **11 ביאורים** למה מלין דוקא ליום השמיני? ❖ האם מותר לאחר הברית לקראת
הצהרים? ❖ האם מותר לבטל תלמוד תורה כדי להשתתף בברית מילה? ❖ האם בליעת
עורלת הברית היא סגולה לפרי בטן? האם מותר לבולעה? ❖ האם ומתי המשתתף בברית
מילה מוחליק עוונותיו? ❖ אדם שיכול להשתתף בברית או בסעודה מה עדיף? ❖ האם ראוי
לא להשקיט בכי התינוק בעת המילה? ❖ היכן ראוי לקבור הערלה? ❖ למתי ראוי לשמר יין
המילה? ❖ **14 טעמים** למה יש נוהגים לברך על בשמים במילה? ❖ **אוצר נפלא!** נסה והווכח!

אוצר נפלא על עניני ברית מילה: הלכה אגדה סגולות ופנינים
מחיר מסובסד לרגל ההוצאה 25 ₪ בלבד!
לבירורים והזמנות: 02-5373570 או 054-84-60007

כמו כן בירושלים ניתן להשיג **ביפה נוף** צומת בר אילן, **אור החיים סנטר** מאה שערים, **ויסבקר** מול פיצה אורי
גירסה מול שטיבלך זכרון משה, **ולדמן** בבהמ"ד בעלזא, **שנקיס רח'** פתח תקוה. **בני ברק ר'** עקיבא 44 **אשדוד**
אזור ג' רח' האדמו"ר מבעלז 5/25, **קרית ספר** מסילת יוסף 4, ועוד נקודות בכל הארץ בחו"ל: **בעייגלאיזן**

מתוך הסכמת מורנו הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" גבעת מרדכי

ולא הניח דבר קטן וגדול מעניני מילה בהלכה ובאגדה, ספר מלא וגדוש בדברי
תורה ערבים ושמחים, מיוסדים על דברי רבותינו גדולי הדורות, בשפה ברורה
ובהירה למען ירוץ בו הקורא ויתענג בו. ובודאי יהיה ספר זה לתועלת מרובה.

מדוע לא היו כלי זמר במשתה אחשורוש?

הרב יוסף חי סימן טוב

כנפיהון, ומוצאים אנו אף אצל התינוקות יונקי שדים כי לא ישנו אם לא ישמעו קול הרינה, וכשומעם ינוחו על משכבותם וערבה שנתם לקול הצלצול והנועם הנקבעת בנפשם, וכאשר האדם צולל ומעמיק לקול הצלילים והנגינות הנעימות מאבד שאר החושים ואינו שם על לב לשאר הנאות ולמה שנעשה סביבו.

ועל כן מאחר שהייתה כוונת אחשורוש להחטיא את ישראל על ידי אכילה ושתייה של איסור כנודע, היה חושש שאלו המבינים יערב עליהם הקולות הנעימות וימנעו מלאכול ולשתות, ולכן נפקד תענוג זה מסעודתו לבל ימצא מי שימנע מלאכול ונמצאת מחשבת הצר בטלה...

אחשורוש חשש שמא המוזיקה תרתק אותם וממילא לא יהיה הוא המלך במרכז העניינים...

לפי סברא זו ניתן להוסיף עוד בזה כי מפני כל זאת היה ירא אחשורוש ברוב גאוותו שאם יביא כלי זמרה ונגינה, יהיו הכול להוטים אחריה, ויהיה מונח כבודו וגדולתו כאבן שאין לה הופכין, לפי שהכול יניחוהו ויביטו לאחוריו אל קול המנגנים והתופים, וישתעשעו בחכמתם, והוא ודבריו ומעשה גדולתו יהיו כאין ואפס, וכמו שאנו מוצאים פעמים בסעודת חתן וכלה כאשר טובי ומומחי המנגנים עושים מלאכתם נאמנה, נאספים קהל רב סביבם של המזמרים ותופסי מלאכת הנגינה והתזמורת ומניחים כבוד החתן והכלה, הגם שלכבודם באו, והכול בכדי להשתעשע לקול נגינתם ולראות בחכמת הנגינה, וכל זה מפני חוש הקול שהוא דבר נשגב ונעלה.

ומפני כל זה חשש אחשורוש הרשע ברוב גאוותו, כי באמת כל תענוגי העולם הזה הבל, לא כן תורתנו הקדושה תורת אמת, חמדת הלבבות, עולה גבוה מעל גבוה מעל כל תענוג וחוש אף גבוה מעל הנגינה, וכן ראו עיני ולא זר בהתאסף ראשי עם אלפי בני ישראל בסעודת חתן וכלה, והיו כולם להוטים אחרי הנגינה הנפלאה, לקול התופים והמצלתיים, ועוד כל מיני דברים ערבים שונים ומשונים, ברם כאשר נכנס אל האולם מופת הדור רבנו הגדול מרן בעל היביע אומר שליט"א, הניחו כולם התזמורת וקול המצלתיים ונדחקו לאחוז בשולי גלימתו ולהתאבק בעפר רגליו, ולחזות בפניו הקדושות והטהורות, ולדלות ממנו עוד הנהגות וחכמת התורה, וכך למשך שעה תמימה נאספו כל יודעי בינה סביבו, ותופסי מלאכת הנגינה וכבודם היה מונח בקרן זוית, וכן הדבר חזר על עצמו בכמה אירועים כידוע למביני דבר.

מפני שישראל גזרו על עצמן שלא לשמוע קול זמר מפני החורבן

המהר"ם ש"ף (בדרושים נחמדים הנדפס בסוף ח' לחולין) מתרץ שסעודת אחשורוש היה בלי אונס, שלא להעביר ישראל על דתם

לכאורה הלא אחשורוש פיאר את סעודתו בכל מכל כל, הושיב את אורחיו בארמונותיו, מטות זהב וכסף, ולדברי שמואל אפילו אבן טובה שיש בכרכי הים ודרה שמה, הושיבה אחשורוש באמצע הסעודה והאירה להם כזהרים. וכך גם כמו שמתארים חכמינו במדרש ובגמרא: שקרא דרור לכל בעלי סחורה. והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים שהוציא לפניו כלי בית המקדש, "ויין מלכות רב" מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים. והשתיה כדת אין אונס, מלמד שאכילה מרובה משתיה. ולכל אחד ואחד השקהו מיין מדינתו, ומדוע אם כן לא השלים המלך את החגיגה ושימח את אורחיו בכלי זמר כמו העולה בכל שמחתם וסעודתם של כל מלכים ורוזנים? בדברי רבותינו מצאנו על כך כמה וכמה יישובים מרתקים כדלהלן:

הנגינה שונה משאר ההנאות בשני הבדלים

המהר"ם עראמה זצ"ל תירץ שהנה בכל החושים, חוש הריח, חוש הראות, חוש המישוש וחוש הטעם, המציאם אחשורוש בסעודתו לכל באי שער עירו, מפני שכל אחד יתענג באהבתו ובמה שיחפץ, כי מי שאינו חפץ בתענוג זה ימשוך ידו ממנו, ויחפץ בזולתו ואין הראשון יהיה לו לרועץ, כי מי שאינו חפץ במאכל זה יחפץ במאכל אחר וכן על זה הדרך בשאר החושים, משא"כ בחוש הקול, אם היה מביא כלי זמר כיון שאין כל הדעות שוות, וזמר החביב על זה אינו חביב על זה, מי שלא יחפץ בנגינה וקול הזמרה שבמשתה יהיה זה לו לרועץ, ואינו יכול לברור הנגינה כרצונו כמו בשאר הנאות, וכוונת אחשורוש היתה לעשות כרצון איש ואיש, וכן נאמר והשתיה כדת אין אונס, שרצה שיבואו כולם מרצונם, לכן לא הביא כלי נגינה במשתה. וכן תירץ המהר"ם ש"ף (בדרושים נחמדים נדפס בסוף ח' לחולין).

ובספר יוסף לקח תמה על תירוצו זה, וכתב: לא ידעתי מה עשה למי שאינו שותה יין וריחו מזיק לו אשר מי יעצור הריח, ומה עשה למי שעניו כהות וראיית הגוונים מזיק לו. ולענ"ד לא קשה מפני ששונה הדבר בריח היין וראיית הגוונים שיכול לסור ולילך לפינה אחרת, מה שאין כן בקול זמרה, ועוד יש חילוק בניהם שקול זמרה שאינו חפץ בה, קשה מן השאר חושים...

הנגינה הייתה עלולה לרתק אותם מסעודת הפיגולים...

הגאון ר' שלמה אלקבץ זצ"ל בספרו מנות הלוי (מגילת אסתר א' ח') כותב ששמע מזקן אחד טעם נפלא לאשר נפקד הניגון בסעודתו של אחשורוש, והוא דהנה הניגון והמוזיקה הוא דבר שיערב לנפש לסיבת היותה מורגלת בשמע זה בהיותה במרום כנודע למי שלא יכחיש פשוטן של מקראות ואמיתותן, ומלאכי מרום פותחים את פיהם מברכים משבחים ומפארים, כדרך שנאמר ואשמע קול

באונס, רק מרצונם הטוב, וכמו שנאמר "לעשות כרצון איש ואיש", ודרשו רבותינו כרצון מרדכי והמן, והלא ישראל גזרו על עצמן מיום החורבן בשיר לא ישתו יין, ואם היו כלי זמר בסעודתו, לא היו באין ישראל אל המשתה.

אילו יובאו אף כלי הזמר של בהמ"ק עלה זיכרון מסירות נפשם של ישראל שלא לשיר על אדמת נכר

כעין זה תירץ ת"ח אחד (הובא בס' אהל משה פורים עמ' ק"פ בשם קובץ בית אהרן וישראל מהרה"ג ישראל דנרוביץ שליט"א) דהנה אמרו חז"ל (מסכת מגילה יא:): שאת כלי המשתה הביא אחשוורוש מאוצרות בית המקדש שהיו בידו, וברור שאילו היה מביא גם כלי זמר היו אף הם מהכינורות של בהמ"ק, ובכלים אלו לא חפץ אחשוורוש, מפני שאמרו חז"ל (עי' רש"י קידושין סט:): עה"פ "על נהרות בבל שם ישבו גם בכינו בזכרנו את ציון, על ערבים בתוכה תלינו כנורותינו כי שם שאלונו שובינו דברי שיר ותוללינו שמחה שירו לנו משיר ציון" שנבוכדנצר הרשע אמר לגולי בבל שישיירו לו משיר ציון וכאשר שמעו זאת הגולים עמדו וקצצו את בהונות ידיהם בשיניהם וענו לו "איך נשיר את שיר ה' על אדמת נכר", הלא אין לנו אצבעות לפרוט בהן נימי הכינור.

על כן במעשה נורא זה של גולי בבל טמונה הייתה הקרבה עצמית ומסירות נפש נפלאה, שהרי מבחינת ההלכה מותר היה להם לשיר וודאי שלא היו מצווים לחתוך את בהונות ידיהם כדי להימנע מכך, ובכל זאת קידשו שם שמים ולא הסכימו להשמיע את שיר ה' על אדמת נכר, וממילא אותם הכינורות משבי כלי המקדש היו מצבה אילמת למסירות נפשם של בני אותו דור, ואת זה בדיק לא רצה אחשוורוש לעורר ולהראות לכל באי הסעודה, כי לא חפץ שיזכרו מסירות נפש זו שתעורר בהם את הרגש היהודי ותמנע מהם לאכול בסעודתו של אותו רשע.

יהיה מוכרח שינגנו שירי הגויים המלאי תועבה והוללות ולא יבואו ישראל למשתה

בדרך קרובה יש מתרצים שמפני שאחשוורוש רצה לעשות כרצון איש ואיש, ממילא אם יביא גם מנגנים יהיה מוכרח שינגנו שירי הגויים להנאתם, שהם מלאי תועבה, הוללות ופריצות, והרי כוונתו הייתה שגם ישראל ישתתפו במשתה, על כן לא הביא כלי שיר שלא להעבירם על דתם באונס, ולעשות כרצון איש ואיש, ולכל אחד ואחד כרצונו.

רוממות הנגינה הייתה עלולה לעורר את ישראל לתשובה ואהבת הבורא

העולם מתרצים שאדברה היה ירא אחשוורוש להביא כלי זמר לסעודתו, כי כבר ידעת שקול הזמרה והנגינה הוא דבר רוחני עד למאוד, והיטיב להגדירו רבינו הרמב"ן בשער הגמול: כי כנור וכלי זמר במקדש רמז להשגת המחשבה שהיא נתלית ברוח, ואין בגשמיות דק כמוזיקה, כענין שאמרו קול ודבור ורוח זהו רוח הקודש. עכ"ל. ומצינו שהנגינה בכוחה להשרות על האדם רוח טהרה כמו שנאמר (מלכים ב' ג' ט"ו) "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'", ובספרים הקדושים כתבו שהיכל הנגינה סמוך להיכל התשובה, ואחד האדמורי"ם רגיל היה לומר (ספר ישא ברכה פרשת נשא בשם האדמו"ר ממאדזין זצ"ל), שכך אומרים העולם אך לדעתו היכל הנגינה הוא עצמו היכל התשובה.

ועל כן היה ירא אחשוורוש פן על ידי הנגינה יתעורר לבם של ישראל לתשובה שלמה לאביהם שבשמים, וכל מגמתו ומגמת המן הרשע

בסעודה זו הייתה הפך זה כנודע, לכן לא הביא כלי נגינה לסעודתו. וכבר ידעת שעל ידי הניגון מתעורר לבו של האדם ומחשבותיו, כי מי שמילא כריסו בתורה תשובה ויראת ה' טהורה כך על ידי הנגינה תתעורר לבו לתורה ולאהבת השי"ת, ומי שמילא כריסו בהבלי העולם, כך על ידי הנגינה תתעורר לבו לדברי הבל ורעות רוח. וממילא היה ירא אחשוורוש כאמור, שישראל קדושים הם וכשישמעו קול הניגונים יתעורר לבם לתשובה ואהבת השי"ת ותתבטל כל מחשבתו הרעה להחטיאם.

היו גם כלי זמר לסעודתו ולא נזכר אלא דבר שיש בו חידוש

המהר"ם שי"ף (בדרושים נחמדים סוף חולין) כתב עוד לתרץ שאכן אין ספק שהיה בסעודתו של אחשוורוש כל מיני זמר ושיר, ומי שלא חפץ לשמוע בטלה דעתו אצל כל אדם, וכן מסתבר. והטעם שלא נזכר דבר זה במגילה מפני היות הניגונים וכלי זמר נמצאים בכל סעודות המלכים, ואין גם אחד שלא יתנהג בהם, ומפני כך לא נזכרו במגילה רק דברים שעשה אחשוורוש ממה שלא קדם לו איזה מלך לעשותו, ולא הוזכרו הדברים שנמצאים בכל סעודות המלכים. ומפני כך גם לא נזכר המאכלים שהאכלם, כי זה דבר פשוט העולה בסעודת כל מלכים. וכן תירץ ביוסף לקח (אסתר א' ו').

וכן פירש בפשיטות רבנו הגדול מרן שליט"א בספרו חזון עובדיה (פורים עמ' רס"ז) בפירושו עטרת זהב על המגילה) וזה לשונו: יש לפרש שהביא להם גם כלי זמר לנגן בהם, ולשעשע את הקרואים בזמרה, כמו שעושים המלכים לקרואים בבית המשתה שלהם, ורמז לזה "שונים" (עם הכולל) בגימטריא "כלי זמר", ודפח"ת.

ובספר טל אורות (עמוד ר"ה) יצא לעורר על פירושו, וחרט בקולמוסו בזה"ל: ואחר המחילה מכת"ר נר"ו הנה לפי האמור בדברי רבותינו זיע"א נראה שלא היה כלל כלי זמר בסעודה. וגם הגימטריא שרמז אינה עולה יפה, שהרי "שונים" גימטריא 406 וכלי זמר גימטריא 307, ולא קרב זה אל זה. עכ"ל. ונמשכו אחריו כמה מחברים. ואני אומר אחר המחילה מכת"ר של בעל הטל אורות נר"ו לא ירד לעומק כוונתו של רבנו הגדול שכל רז לא אניס ליה, והיה לו לתלות החיסרון בעצמו, כי כוונת רבנו הגדול שליט"א לגימטריא במספר קטן צא וחשוב, ותמצא קושטא. (ולפי"ז במקום עם הכולל, צ"ל במספר קטן). ובכמה דפוסים כתוב "עם כלי זמר" גימטריא "שונים" ואתי נמי שפיר בזה מה שכתוב עם הכולל. ועוד מה שכתב להעיר שלפי האמור בדברי רבותינו נראה שלא היה בסעודתו של אחשוורוש כלי זמר, שתי תשובות בדבר, חדא נעלם מעיניו דברי קודשו של רבנו המהר"ם שי"ף זצ"ל שגם כן כתב לתרץ שהיו כלי זמר בסעודתו של אחשוורוש, וכן כתב גם ביוסף לקח, ועוד מפרשים. ועוד הנה גם אם לא היו כותבים כן, אין בכך לסתור, כיון דהוי מילי דאגדתא ויכול כל אחד לכתוב דעתו הרמתי בראיות ובסברא, ובפרט שהסברא נותנת שוודאי גם כלי זמר היו במשתה אחשוורוש.

מוגש על ידי מערכת הגליון השבועי "אשכול יוסף"
שע"י מכון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה" בישראל
keremyosef@okmail.co.il

להערות והארות ולקבלת הגליון מידי שבוע במייל
שלח כתובתך במייל לדוא"ל של המערכת
לבקשת רבים כתובתנו בעברית: לקרקטסדקס@סלששןדבסן

גליון זה מתוך עונג שבת של עיתון "יום ליום" ועל כך תודתנו הרבה
נתונה להרב הגאון מוזהר הרבים הרב משה שפיר שליט"א

מעייין התורה

"OR HATORAH" INSTITUTIONS IN ISRAEL
THE WORLD CENTER FOR TORAH AND JEWISH KNOWLEDGE

ביטאון חודשי ■ אדר תשס"ז ■ מס' 36 ■ ריבון 1 י-ב ■ 02-5373570

דבר המערכת

הישיבה היחידה בתבל לימי שישי ושבת ויומי דפגרא

ליהודים היתה "אורה" ושמחה וששון ויקר, "אורה" זו תורה (מגילה טז:). ומספרים כי האדמו"ר ר' מנחם מנדל מקוצק אמר פעם לחסידיו, על חתנו הגאון רבי אברהם מסוכטשוב, בעל האבני נזר, שפעם אירע ביום פורים שכל העולם היו עסוקים בסעודת פורים ושאר מצוות היום, ובדיוק באותה שעה ישב אביו של האבני נזר הגאון מביאלא ועסק בתורה, ונעשה מזה רעש גדול בשמים, כי אלמלא הוא היה כל העולם נמצא באותה שעה בלא תורה, ולכן נתנו לו מן השמים נשמה גדולה בדמותו של הגאון האבני נזר, שלימים האיר את העולם בתורתו הקדושה.

דוקא בעת הזאת בימי הפורים, עולה על נס גודל מעלת לימוד התורה בזמני רפיון ויומי דפגרא. ועיין ברמ"א (סימן תרצ"ה ס"ב). ובמשנ"ב (סק"ט). ונודע כי העידו הב"ח והט"ז, שלא זכו למה שזכו, אלא בשביל ששקדו בתורה בימי שישי ושבת. וכבר שנינו בירושלמי "לא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא כדי שיעסקו בהן בתורה" (שבת סוף פרק ט"ו).

וברשת מוסדות "אור התורה" נטלו על עצמם לייסד ישיבה מיוחדת לימי שישי שבת ויומי דפגרא, לכנס את כל הצעירים למסגרת, ישיבה שתהיה מיוחדת רק לימים אלו. הישיבה פותחת את שעריה החל מזריחת השמש ביום שישי ועד השעות הקטנות של מוצאי שבת. הנהירה לישיבה היא להפליא, למעלה מאלף תלמידים שחלק ניכר מהם כבר נישאו, למדו עד הלום בישיבת המתמידים! גם בימי בין הזמנים כשהכל יוצאים לשדות ולחופי הים, בישיבת המתמידים ממשיכים בפעילות סביב השעון. יום שוב מתכנסים המאות של "אור התורה" ולומדים בשקידה. כן יש דבר כזה! בואו ותווכחו!

אין ספק כי זכות כל התומכים והמסייעים גדולה לאין ערוך, כי כגודל הלימוד בזמנים אלו כך גודל זכות החזקת התורה. ויה"ר שהברכה תשרה במעשה ידיהם, ובכל אשר יפנו, הם ומשפחתם, ישיבילו ויצליחו, אושר ועושר, אורך ימים ושנות חיים, ושובע שמחות, וכל טוב לעד.

"ליהודים היתה אורה" אורה זו תורה!

באר"י הק' כתוב שיום כפורים זה כפורים זה יום שהוא כמו פורים. אומר הרב דסלר במכתב מאליו, דבר נורא מאד, פורים בדרגה יותר גבוהה מיום הכיפורים. יום הכיפורים זה כמו פורים זה דרגה יותר גבוהה. מה השייכות בין יום הפורים ויום הכיפורים?

האם יש לנו בכלל את ההבחנה מה היחס שלנו לפורים. הגאון מוילנא בליקוטי הגר"א אומר, מה משותף בין יום הפורים ליום הכיפורים. שגם יום פורים וגם יום הכיפורים זה יום מתן תורה.

לפעמים שוכחים כי יום כיפורים הוא יום סליחה מחילה כפרה, יום של תשובה, אבל שוכחים גם עוד חלק של היום. יום הכיפורים זה יום קבלת התורה. המשנה אומרת בסוף תענית, לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים, והמשנה אומרת על הפסוק "צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו" יום חתונתו זה מתן תורה. אומר רש"י בתענית (במשנה האחרונה), מה זה מתן תורה, מתן תורה זה יום הכיפורים שניתנו בו לוחות שניות. יום כיפור זה יום מתן תורה. לוחות שניות ניתנו ביום הכיפורים. המתן תורה של חג השבועות נאבד, נשברו הלוחות. חז"ל אומרים מתן תורה ביו"כ.

אבל פורים כת' בחז"ל שזה גם היה מתן תורה. "ותייצבו בתחתית ההר" והגמ' בשבת (דף פח), "אמר ר' עדימי בר חמי בר חסי מלמד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו, שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב מכאן מודעא רבה לאורייתא" כלל ישראל יכולים למסור מודעה על מתן תו', הכריחו אותם.

הגמ' אומרת דבר נורא מאד, אעפ"כ הדר קבלוה בימי אחשורוש", קבלו מתן תורה מחדש בימי אחשורוש. קיימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקבלו כבר. כלל ישראל קיים את קבלת התורה של מתן תורה, וקבלו עליהם את התורה מאהבה. זה כבר לא כפייה, זה קבלה. אומר רש"י, מה הקבלה, שמאהבת הנס הם קבלו את התורה מחדש, כך כת' בלשוננו של רש"י. אז אומר הגאון מוילנא, שהשייכות בניהם ששניהם יום מתן תורה. וכשבאים לפורים, שוכחים אנו עיקר זה. וצריכים אנו לדעת שאנחנו נמצאים בימים של הכנה למתן תורה.

הרמח"ל בדרך ה' אומר, כל חג וחג מתחדשת כל שנה ושנה ההארה שלו. פסח מתחדש טהרה של יצ"מ, שבועות יש טהרה של מתן תורה של שבועות, סוכות ענני כבוד. ובפורים, הוא אומר, זה יום קבלת התורה. סעודת פורים אומר הגר"א, יום הכיפורים זה יום מתן תורה, אבל אין סעודה כי יש תענית. הסעודה שמשלימה את הסעודה של יום הכיפורים, היו"ט של יו"כ, זה סעודת פורים.

רבננו, אנחנו נמצאים בימים של הכנה למתן תורה. וההכנה לפורים מתחילה היום, שבועיים לפני פורים מתחילה ההכנה, כך כת' במס' סופרים, שבועיים לפני פורים מתחילים לקרוא את המגילה. היה מנהג כנראה בזמנם שהיו קוראים את המגילה בשבת שקלים, בשבת זכור, ומתכוונים לקראת פורים, לקראת מתן תורה. והימים האלה שזה הימים למתן תורה, הדרגה הכי גבוהה, זה נחפז לדאבוננו הרב לימים של חולשה.

(מורנו ראש הישיבה הגר"ד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון" כנסת ישראל, דברי פתיחה לשיחתו שנשא בהיכל המוסדות לקראת פורים. השיחה פורסמה במלואה בשנה שעברה)

כתב "לכו לחמו בלחמי ושתו ביינ מסכתי" (משלי פ"ט), ונאמר (תהלים י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, מבאן שנמשלה תורה לאכילה ושתיה ויוצא אדם י"ח משלוח מנות איש לרעהו בדברי תורה (ספר קרבן תורה).

(אך לא נפסק להלכה). "עיקר שמחת פורים הוא בתורה" (יערות דבש דרוש ה')

הדור קבלוה בימי אחשורוש, איתא במס' שבת (פח). ויתיצבו בתחתית ההר אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית וכו'. אמר רבא, אעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש דכתיב קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר. **מבואר** דבמעמד מתן תורה לא רצו ישראל לקבל את תוה"ק, למרות ששמו הגדול של השי"ת ירד על ההר, וכמ"ש הרמב"ם (הל' יסודות"פ פ"ח). ע"ש. וצ"ב למה דוקא בימי אחשורוש הגיעו כלל ישראל להכרה זו, שבלי התורה אי אפשר, וקבלוה אז מרצון, ובמעמד הר סיני לא הגיעו להשגות אלו.

ובניאור הדברים נראה, דהנה בכל השתלשלות הגזירה שנגזרה על ישראל באותו הדור, לפי מראית העין היה נראה לבני אותו הדור, שכל הגזירה היתה בגלל מרדכי הצדיק, שהרי כל חמתו ורגזו של המן הרשע היה משום שמרדכי לא כרע ולא השתחוה לו. וכתיב (א, ה'), וירא המן כי אין מרדכי כורע ומשתחוה לו וימלא המן חמה, ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו כי הגידו לו את עם מרדכי, ויבקש המן להשמיד את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש עם מרדכי. ואיתא בגמ' (יג:): אמר רבא בתחילה במרדכי לבדו ולבסוף בעם מרדכי ומנו רבנן ולבסוף בכל היהודים. ע"ש. ועוד איתא בגמ' (נט). מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים, על ככה, משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. ע"ש.

וא"כ מסתבר דרוב אנשי דורו של מרדכי היו תולים את כל הגזירה במרדכי, שבשלו כל הרעה, שהרי רק מרדכי לא השתחוה להמן הרשע, וכן משמע בילקו"ש (אסתר פ"ג תתנ"ד) וז"ל, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, אמרו לו הוי ידע אתה מפילנו בחרב מה ראית לבטל קלבסין (גזירה) של מלך, אמר שאני יהודי, אמרו לו והרי מצינו אבותיך שהשתחוה לאבותיו, שנא' וישתחוה ארצה שבע פעמים, אמר להם, בנימין אבי במעי אמו היה ולא השתחוה ואני בן בנו שנא' איש ימיני, וכשם שלא כרע אבי כך אני איני כורע ולא משתחוה. ע"ש. הרי שהיהודים שבאותו הדור היו טוענים למרדכי שבגללו כל הרעה והרי הוא מחוייב להשתחוה להמן ולהצילם, דממה שכתוב במדרש שהיו אומרים למרדכי, אתה "מפילנו" בחרב, משמע שבני ישראל היו טוענים לו כן. וכן קצת מדויק משלון המדרש, השתחוה "לאבותיו". והא דקאמר וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן וגו', היינו לרבותא דאפילו עבדי המלך היו משתחוים להמן, וכ"ש שאר כל אנשי אותו הדור. ושוב מצאתי שמבואר להדיא כמשנ"ת במדרש פנים אחרים (פ"ג נ"ב) שאפילו הדיינים היו משתחוים להמן הרשע וכ"ש שכל בני אותו הדור. ע"ש.

אך מרדכי הצדיק עמד על משמרתו, והיה דוחה דבריהם, וכמאמר הפסוק, ויהי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם. והיה עומד ומכריזם שישעו תשובה, שכל הגזירה בשביל שהנו מסעודתו של אותו רשע, כדאיתא במדרש (אס"ר פ"ז אות י"ג): כיון שראה מרדכי כך, עמד והכריז עליהם ואמר להם לא תלכו לאכול בסעודתו של אחשורוש שלא הזמין אתכם כי אם ללמד עליכם קטיגוריא כדי שיהא פתחון פה עם מדת הדין לקטר עליו עליכם לפני הקב"ה. ולא שמעו לדברי מרדכי והלכו כולם לבית המשתה, וכו'. מפני שנהנו ישראל מסעודתו של אחשורוש ובעבור זאת נגזרה עליהם גזירה לכלות מן העולם ולאבד את זכרם וכו'. ע"ש. ואולם בגמ' (יב). מבואר שהגזירה היתה בשביל שהשתחוה לצלם בימי נבוכדנצר. ע"ש. ועיין בב"ח (או"ח סימן תר"ע) ובשו"ת דברי יציב (או"ח סימן רפ"ג ובסימן רצ"ב). מש"כ בזה.

ומעתה אחרי שניצלו כלל ישראל שבאותו הדור, וכל הצלתם היתה דוקא בזכות ועל ידי מרדכי הצדיק, כמבואר במגילה, ואדרבה אף נתגלד מרדכי הצדיק על המן הרשע. למרות היות דבר זה נגד הטבע, עי"ז הבינו עד כמה צדק מרדכי בכל דבריו, ונתחזק אצלם אמונת החכמים, והבינו עד כמה טעו בדרכם, ומשמחת הנס קיבלו על עצמם מחדש מרצון את תורה שבע"פ, וכמ"ש המפרשים שהדר קיבלוה, היינו תורה שבע"פ (עי' תנחומא נח א"ג ע"ש), דעיקר הכפיה במעמד הר סיני היה על תורה שבע"פ שיקבלו עליהם לעשות כל מה שיורו להם חכמי התורה שבכל דור ודור. ובמעשה דאחשורוש ראו בעיניהם גודל העונש שהגיע להם בעבור שלא שמעו למרדכי שהזהירם שלא לילך לסעודתו של אחשורוש כנז"ל, ועברו על איסור דרבנן של בישולי כותים, ונתחייבו כמעט כליה, ולבסוף ראו שהצלתם היתה דוקא על ידי מרדכי הצדיק, על כן קיימו עליהם מה שקבלו כבר שראו בעיניהם גודל מעלתם של חכמי התורה ומעתיקי השמועה בכל דור ודור. ועיין מש"כ בבית הלוי (על משלי פ"ב). ע"ש.

(כנ"ל)

ומשלוח מנות איש לרעהו, בספר מנות הלוי להגאון ר' שלמה אלקבץ (דף ר"ח ע"א) כתב, ותיקנו משלוח מנות איש לרעהו, כמו שהיה ענינם להקהל כאיש אחד ולעמוד על נפשם, כל אחד עם חבריו, היפך דברי איש צר ואוייב שנאמר על כל בני ישראל, ישנו עם אחד מפוזר ומופזר, שיש ביניהם פירוד לבבות. עכ"ל. ואולם בשו"ת תרומת הדשן (סימן קי"א) כתב שטעם משלוח מנות הוא כדי שיהיה לכל אחד ואחד סיפק לקיים סעודת הפורים כהלכה. ע"כ. והנה נפוץ בכל קהילות ישראל מאז ועד עתה להרבות במשלוחי מנות כדי להרבות אהבה ואחוה שלום ורעות. צ"ב למה דוקא בימי הפורים ראו מרדכי ואסתר לתקן ענין זה של משלוח מנות כדי להרבות שלום ורעות, לכאן יותר היה מתאים לתקן דבר זה בחודש אב, זמן חורבן בהמ"ק, שבשל שנאת חנם חרב הבית כנודע וכדלקמן.

ולכאן בימי מרדכי ואסתר היה שלום ורעות בין העם, וכמו שראיתי באיזה ספר שכתב, ע"ד הגמ' (מגילה טו ע"ב) ת"ר מה ראתה אסתר שזימנה את המן? ר' נחמיה אומר שלא יאמרו ישראל, אחות יש לנו בבית המלך וסיחור דעתן מן הרחמים, וכתב, יש להתבונן בכאן רעיון מבהיל והוא, אין שהיו ישראל כולם, אלפי איש גברים נשים וטף שומרים על לשונם מרכילות בצורה קפדנית ביותר, שהרי כתיב אין אסתר מגדת מולדתה, וכלל ישראל לא דיברו מאומה על דבר אסתר, היאך נהיתה למלכה על המדינות, או ע"ז ששומרת עצמה מלומר שהיא יהודיה, ויושבת בבית אחשורוש. וללא ספק כי אם היו מדברים הדבר היה מתגלה לכל שהיא מבית ישראל, ודוקא עי"ז היתה הישועה לישראל. ע"כ. והנה מה שאמר המן ישנו עם אחד מפוזר ומפוזר, אדרבה יש לדורשו לשב על ישראל, כלומר דהמן דרש לגנאי כמבואר במס' מגילה (יג:): והיינו, דכולם מפוזרים ומפוזרים בכל הארצות, ודרך אחת להם, בלב ובעצה אחת. וצ"ב כאמור דא"כ מה הטעם לתקן משלוח מנות דוקא אחר נס פורים.

והנראה כי הנה כל משתה אחשורוש היה לסמל על נצחון חורבן בהמ"ק, וכמבואר בגמ' (יא:): שטעה בחשבון בניין בית שני, והוציא את כלי בהמ"ק להשתמש בהם, והציע אותם במשתה, וכדאיתא התם, בגמ' (יב). והשקתו בכלי זה וכלים מכלים שונים, משונים מיבעי ליה, אמר רבא, יצתה בת קול ואמרה להם, ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים בהם. ע"ש. וגם בבוא אסתר לפני המלך אחשורוש כתיב, ויאמר לה המלך לאסתר המלכה מה בקשתך עד חצי המלכות ותעש, ודרשו בגמ' (טו:): חצי המלכות ולא כל המלכות, ולא דבר שחוצץ למלכות, ומאי ניהו, בית המקדש. ע"ש. והיינו על בניין בית שני. וידוע כי לבסוף בהמ"ק השני חרב בגלל שנאת חנם כדברי הגמ' ביומא (ט:), הרי שהמעב לבנינו היה שנאת חנם, וכמבואר בירושלמי (יומא ה:). אמר רבי אלעזר כל דור שבהמ"ק אינו נבנה בימיו כאילו הוא החרבו. דהיינו, דכל דור שיש עדיין את העוון שבשלו הרעה אין הבית נבנה וכאילו חרב בימיו, וכך עצם החורבן היה בשביל זה. ומרדכי ואסתר שראו כל זה ברוח הקודש רצו להוסיף אהבה אחוה שלום ורעות כדי לקרב את בנין בהמ"ק השני. ובלא"ה יש בחז"ל שגם בהמ"ק ראשון חרב מפני שנאת חנם. (זאת ועוד הרי מה שאחז"ל שבית ראשון חרב מפני ג' דברים עי"ז גיע ש"ד, הרי שג' הדברים יחד הם שגרמו, וגיע וש"ד הוא בכלל עוון בין אדם לחבירו. ועיין בד' הירוש' דפאה הנזכר בסמוך). ולפמ"ש"כ לעיל איש ט"פ.

והאמת כי בספרים הקדושים מבואר דבזמן מרדכי ואסתר היה מחלוקת בעם ישראל, וזה היה כונת המן, מפוזר, עיין בגמ' שם היטב. ואדרבה לפי"ז יותר יש לומר שמרדכי ואסתר תיקנו כן כדי לקרב את בנין בהמ"ק, אך הקושיא דמעיקרא ממילא אזלא. וזוהי כי אם ישראל היו מאוחדים באותה העת, לא היה נגרם להם כל הסבל והגזירה הזו, שהרי המן היה צריך להוכיח לאחשורוש שעם ישראל מפוזר, כנ"ל, ולולא זה לא היה גוזר גזירתו על ישראל. אע"פ שהיה להם חוב מפני שהשתחוה לצלם בימי נבוכדנצר (כמבואר בגמ' יב.), אע"פ משמע שלולא זה לא היה נגזר עליהם גזירה. ודברא הירושלמי במס' פאה (פ"א ה"א) עולים כאן על נס, וז"ל, דורו של דוד כולם צדיקים היו ועי"י שהיה להם דילטורים היו יוצאים במלחמה והיו נופלים וכו', אבל דורו של אחאב עובדי ע"ז היו ועי"י שלא היה להן דילטורין היו יורדין למלחמה ונוצחין. ע"כ.

(מתוך "כרם יוסף" עמ"ס מגילה, כת"י)

לכל נפש יש מחיר

התופעה הזו פוקדת, לצערנו, בתים רבים וטובים, ומו שמתמצא ולו מעט במה שמתרחש מאחרי הקלעים בשדה החינוך, יודע באיזה צרה-צורה מדובר

זה מתחיל כשההורים באים לבכות בפני הרבנים ואנשי החינוך, על כך שהבן יקיר שלהם ירד 'פתאום' מן הדרך, ומאכיל אותם מורורת, התיאור שבפיהם אודות מה שקרה, בא לידי ביטוי בדרך בנוסח של 'פתאום הילד מסרב ללכת ללמוד', 'פתאום הוא דורש מאתנו מכשיר סלולארי', 'פתאום הוא הולך לקניונים', 'פתאום אנחנו מוצאים אותו מבלה במקומות כל כך מפוקפקים ועם חברים לא טובים'.

הכל קרה, לדעתם, 'פתאום' באופן פתאומי, בלי 'הסבר משכנע' וללא צידוק הגיוני, בכך הם מתכוונים להסיר מעליהם את האחריות להתדרדרותו של הילד, שכן אם הדברים התרחשו 'פתאום', מה כבר יכולנו לעשות כדי למנוע זאת...

ההתדרדרות של הילד לא התרחשה פתאום, לא ולא, בשום אופן לא, היא באה, בין היתר, כתשלום על 'אל תירא מפחד פתאום'!!! הולכת לה אשה ברחוב, והנה נוחת עליה פחד-פתאום. ילד קטן החליט לנפץ נפץ. זה התפוצץ ליד האשה, וגרם לה לפחד נורא, ומי ידוע לאיזה אסון הוא גרר אותה, וכבר הבאנו ביעלינו לשבח' מקרה שר"מ בישיבה בא אלינו וסיפר שאחד מתלמידיו התוודה לפניו שכתוצאה מהנפץ שפוצץ ברחוב הפילה אשה את וולדה. התלמיד אמנם ביקש עתה לעשות תשובה, אבל אולי משהו יסביר לנו כיצד עושים תשובה במקרה כזה?!

עבור הפחד פתאום' שגרם הילד הקטן לאשה, מקבלים הוריו - שלא שמרוהו מן החטא-החללה פתאומית, וגרם להם צער נורא ויסורים בל-יתוארו בגין ההתדרדרות של בנם. מן הראוי להשמיע דברים קשים אלה באוזני ההורים שאינם שומרים על ילדיהם ואינם משגיחים עליהם לבל יתעסקו עם הנפצים, מה אתם חושבים? שעבור קפידא של אנשים שניזוקו מהנפצים של ילדיהם, לא משלמים מחיר?!

והמחיר אמנם מגיע בצורה פתאומית, בהתדרדרות שאינה צפויה של הילד, אבל אנשי-אמונה יודעים שהדבר לא קרה פתאום, קולו המחריד של הנפץ 'נשמר' ו'אוחסן' בשמי-שמים, וכשהגיע העת לשלם על כך, החליט 'פתאום' הילד להוציא את דעתם של ההורים ולבלות במקומות מפוקפקים ולהתחבר לחברים שאף אחד אינו יודע מאיפה השיג אותם!

הרי אם השי"ת הביא עלינו מכה כל כך קשה בדמות אותם נערים הסרים מן הדרך, שומה על כל אחד ואחד לערוך חשבון נפש מדוע ולמה עשה האלוקים ככה, והנה, כשיישב האדם

ההוא, שבביתו קרה הדבר, ויחשוב עם נפשו, הוא יגיע מהר מאוד למסקנה שבתחילת הדרך הוא לא שמר על הילד הזה! פשוט לא שמר עליו! נתן לו לעשות כאוות-נפשו, להתהלך היכן שהוא רוצה, ולהתחבר עם מי שהוא רוצה! אינו מחנך את בנו בדרך הטובה והישרה, ומביאו כמעט במו ידיו להגיע למצב שבו לא יהיה איכפת לו להפחיד אנשים בצורה כל כך מזועזעת, מדוע שהקב"ה ייתן לו נחת מהבן הזה? האם זה מגיע לו? אם היו ההורים לוקחים את כל זאת בחשבון, בודאי שלא היו מתירים לילד שלהם לשחק באש נוראה שכזו! הבעיה היא שיש הורים הסוברים שיזה סתם משחק...

והמצב בשטח אומר את ההיפך! הפצצות המתפוצצות ברחובותינו, רחוקות מהיות משחק! סיפרו לנו כמה אנשים שכאשר מתקרב חודש אדר, ועוד הרבה לפני כן, חייבים אינם חיים, ללא הגזמה משתקת החודש שבו הצטוונו להיות בשמחה, הם כבר יודעים שהשמחה תהיה מאחריהם! כיצד אפשר לשמוח אם מדי כמה דקות מתפוצץ לו נפץ ומרעיד את מיתרי הלב שלהם?! וכבר הארכנו בשנים הקודמות בסכנה הממשית שיש ב'משחק' זה לחולי-לב, לנשים הרות או מניקות. ובכלל-איוז סכנה עצומה קיימת מעצם העיסוק עם חומרים שכאלה! מעשה שהתרחשה בחייל, ולפיה נפץ שחדר לתוך אוטובוס, גרם לדליקה, ובתוך שניות עלה הרכב באש, כשלמכבי האש כבר לא היה הרבה מה לעשות, רק לספור 40 אנשים שנלכדו בתוך האוטובוס הבורע ונשרפו למוות!

בודאי שיש כבר שלב כזה שבו ההורים יכולים לטעון שהילד יצא משליטתם, ואין להם כל אפשרות לשמור עליו, הבעיה היא שהם אינם זוכרים את השלב הראשון שבו הם הניחו את הילד, לא שמרו עליו בצורה מספקת, והניחו לו לעשות כל אשר חפץ. האב לא הראה לילד את הנאמר בתפילה זכה שמכל עבירה נוצר מזיק ומחבל, והם 'נגיע' בני אדם' והמחבלים הללו מחטיאים את מי שברא ויצר אותם.

האב גם לא סיפר לילדו שחטא של ילד קטן הוא חטא, רק האבא משלם את המחיר עד שביום הבר-מצוה הוא אומר ברוך שפטרני. האב גם לא אמר לבנו שקול נפץ גורם לילדים ולמבוגרים פחד לילך ברחובות, ומביא לביטול תורה לתלמידי חכמים, ועלול להמיט אסונות נוראיים ביותר. במשנ"ב סמן ש"מ"ג ס"ק ג' נאמר שאב חייב להפריש בנו מכל חטא, ויעוין שם בס"ק ט' 'קטן שגנב או הזיק ראוי לבית דין להכותו', ועכ"פ בודאי צריך אביו למונעו מכל חטא, ואם לא מפרשו-מועל הוא בפקדון היקר שהשי"ת נתן לו, ולבסוף יצמח לו קוץ ודרדר מלאיב ודואב.

השי"ת יחוס וירחם עלינו, ויצילו מכל הפגעים הללו הבאים לעולם בימי הפורים, וישמיענו רק קול תורה, וקול ששון ושמחה.

איך הם השתכרו...

הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל

כבני תורה רצינו לאמר לכם:

רבותי, "הם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש" וכי פורים נברא להשתמטות? האם לשם כך שותים? נכון ש"חייב אדם לכסומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי", אבל איך אדם ישתכר? ישתכר ויעשה בלבולים, וזוללים. לא!.

ר' איצ'לע פטרבורג ז"ל תלמיד ר' ישראל ז"ל, שכב תחת השולחן בפורים, כך ממש תחת השולחן ואמר שומעים - שיחה מוסרית.

ובשנה הבאה בפורים, רבי ישראל אמר לתלמידיו כי היום בפורים כל מה שאדם מבקש נותנים לו - כל הפושט יד נותנים לו, מה אתה מבקש נפתל'קה? פנה לתלמידו ר' נפתלי, ר' נפתלי אמסטרדם! אמר רבי נפתלי, אני מבקש, ראש של רבי עקיבא איגר, עמקות העיון של הנתיבות, הרחבה של הקצות, והלב של הרבי. אמר לו ר' ישראל, לא, לא, הראש שלך, הרחבה שלך, העומק שלך, והלב שלך. כך תעבוד. הבנו? לא לבקש ראשים של גדולים, ולא לבקש לב של גדולים, הלב שלנו! אלו הידבורים ששמעו מהם בפורים. הרבי ר' זושא אמר פעם. מה היה יוצא להקב"ה אם אני הייתי אברהם אבינו, אז היה פעם נוספת - אברהם אבינו, אלא: תהיה אתה זושא. אל תחפש להיות אברהם אבינו, תהיה כמו זושא, מה שאתה.

אני רואה, שאתם שומעים טוב. וכיון שסוף כל סוף מחר פורים. אז נסיים בדבר שתחייכו. לא הם ושלום ליצנות. אתם יודעים, אנחנו הם ושלום לא מדברים דברי ליצנות. וגם אל תחשבו הם ושלום שאני מדבר על רבנים, זה מעשה שהיה, מה נוכל לעשות, עובדה שהיה. כן, כן:

הייתי באמריקה לפני כשתיים עשרה שנה, אולי יותר. ירד שם שלג כבד, נערם על הקרקע חצי מטר גובה שלג. שבוע שלם לא יצאתי מהבית. אחרי שבוע יצאתי, כאשר התחלתי ללכת, ראיתי מרחוק בן אדם, אדם הנראה כמו רב. הוא היה חבוש ממש כמו ראב"י, בצילינדר, משקפים על האף. אדם קצת נמוך. חשבתי לעצמי, באתי לאמריקה, ואולי עוד אצטרך לדרוש בבית הכנסת שלו, מי יודע. יכול להיות שהוא רב בבית כנסת אורתודוקסי. אז הקדמתי לו שלום בנוסח האמריקאי, אמרתי לו כבר ממרחק: גוד ביי ראב"י, גוד ביי". הוא לא ענה.

חשבתי לעצמי איזה אדם זה? אני לא מכיר אותו, אתה לא מכיר אותו, אבל אני אומר לך שלום, מדוע שלא תענה לי? טוב מה אפשר לדעת, אולי הוא גאון, ושמו לא הבחין כל כך. התקרבתי עוד כמה פמיעות ושוב נענתי לו בראשי: "גוד ביי ראב"י". והוא לא ענה. כבר כעסתי, "למה מתנהג כך, וכי זו הנהגה של בן אדם?!" התקרבתי יותר, ואז הבנתי מדוע אינו עונה. הראב"י היה מעשה ידי הילדים. הם עשו ראב"י משלג. ראב"י מקרה, ראב"י משלג, לא יכול לענות... הכנתם? זהו אשר קרך בדרך, כאשר האדם הוא ראב"י, אבל רב משלג, ראב"י קפוא, אוי אוי, אין לצפות ממנו כלום.

הקב"ה יעזרנו, ודאי, ודאי נקבל סיעתא דשמיא אם רק נרצה ונעלה בתורה וביראת שמים ובמידות טובות ונזכה לגאולה שלמה במהרה בימינו אמן ואמן.

מוסדות "אור התורה" בישראל

המרכז העולמי להפצת תורה ודעת, רחוב ריכמן 1 ירושלים 02-5373570

מועדי הזמנים בשיבת המתמידים מרכז המוסדות

יום שישי ויום שבת קודש בבהמ"ד "צפיוף" מהשעה 1 עד 2 ומהשעה 2 עד 3 ליל שב"ק בהמ"ד "באר שבע" ש. בית ישראל רח' ריכמן מהשעה 8:30 עד 9:45

כמו"כ הנו לבשרכם כי שיעורו השבועי של ראש המוסדות בהיכל הישיבה הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א מחבר הספר "כרם יוסף" על השי"ס, מתקיים מידי מוצאי שב"ק בשעה 8 בערב, ומעובר בשידור ישיר בערוץ "בית ישראל"

משאו של רבינו יהונתן אייבשיץ זצ"ל

בעת היותו "רב פורים" בבחרותו

מנהג קבוע היה בתוך הישיבות בימים ההם, כי לפני חג הפורים היו תלמידי הישיבות מתכנסים ובוחרים אחד מתוך חבריהם בתור "רב פורים", והלה צריך היה לבדח ביום הפורים את התלמידים ואת ראשי הישיבה והקהילה בדרשותיו ובבדיחותיו. וכך היו עושים: היו נותנים עין בתלמיד ממולא וממולח, חריף ושנון, מחודד ופיקח, מלבישים אותו את "האצטלא" של ראש הישיבה, חוגרים אותו אבנט, חובשים מצנפת הרב לראשו, מושיבים אותו בראש וקוראים לו: רבי, והיו מוסרים לו "כתב-הרבנות", שהיה כתוב כולו בסגנון חידודי והיתולי, ותנאי מפורש היה ב"כתב-הרבנות", של האי "רב חד-יומא", כי כל "תורותיו" ו"דרשותיו" צריכות להיות רק "לחידודי בעלמא" בלי שום קורטוב של אמת... והיה רב זה יושב ודורש בסדר-היום וכדת היום: עוקר הרים וטוחנם זה בזה בפלפול הרחוק מהאמת, מכניס כמה פילים בקופו של מחט, פותח בכד ומסיים בחבית, הכל כפי התנאי שב"כתב-הרבנות", ומעניין-דיומא, קושיות ופירוקים הנוגעים לחג הפורים, וכל זה בחריפות מרובה ובבקיאות עצומה, להנאתם של השומעים, התלמידים ראשי הקהל והישיבה.

וכשהוכנס יהונתן הצעיר לתוך ישיבת פרוסטין הגדולה, נתנו התלמידים הוותיקים שבתוכה את עיניהם בצעיר-עליו זה למנות אותו כ"רב פורים". אבל מכיון שהיה עוד צעיר-ילמים בלא כל "חתמת זקן", מוכרחים היו להדביק לו זקן. הלבשוהו פטוטת משי ארוכה, ובשיר וקול זמרה הוליוכוהו לבית-הישיבה, הושיבוהו על "כסא-הרבנות" וקראו לפניו: "רב-הפורים", והוא התחיל להתכונן לומר איזה "חידוד" מענין-היום, אבל אחד מתלמידי הישיבה, חריף ומחודד, שהיתה לו חזקת "רב פורימי" בישיבה זו ושלבו היה מלא קנאה על שבא תלמיד-צעיר זה "להסיג את גבולו", עמד וקרא: רבותי! השבוע התחלנו ללמוד בישיבה מסכת "בבא קמא", ואני דורש כי "רבנו" החדש יגיד לפנינו את "שיעורו הפורימי" הראשון במסכת זו שאנו עומדים בה בראשיתה....

בטוח היה, כי "רב צעיר" זה לא יעמוד בנסיון, להגיד "שיעור" היתולי שלא מן המוכן... ואולם "רב" יהונתן לא נע ולא זע, ותוך כדי דיבור התחיל להרצות את "שיעורו": הן, הן! הצדק עם התלמיד הזה. והריני מוכן ומזומן להתחיל שיעורי על המשנה הראשונה במס' ב"ק: "ארבעה אבות נזיקין השור והבור והמבעה וההבער", והרי ידועה קושיית התוספות: אמאי לא קאמר ארבעה אבות נזיקין הן, כמו ששנינו בלשון המשנה במקום אחר: ארבעה ראשי שנים הן, או: ארבעה שומרים הן? אבל התשובה היא פשוטה, הנה חכמינו אמרו (פסחים ק"ב): נוזה דתורא – הן הן (לחש שור המזיק שלא יזיק, לומר: הן, הן), ואם כן אי אפשר לכתוב ארבעה אבות נזיקין הן, השור הבור וכו', כי במשנה הרי מדברים בשור המזיק וכשישמע השור את הלחש של הן – יברח ולא יזיק... צחקו השומעים, נתבדחו התלמידים והבינו כי בחידודו זה גם השיב תשובה לתלמיד המקנא.

ו"רב" יהונתן המשיך לדרוש גם "מענינא דיומא" ופתח ואמר: המגילה מספרת כי אסתר ציותה למרדכי: לך כנוס את כל היהודים, ולכא' הדבר תמוה, מדוע צריך לקנוס את כל היהודים? אולם התשובה היא ברורה ופשוטה: כי הלא ידועה ומפורסמת דעת רבי מאיר (כתובות טז). "כל מקום שיש קנס אין מכר", ואשורוש הלא מכר את היהודים להמן, על כן ציותה אסתר למרדכי לקנוס את כל היהודים כדי לבטל את המכר....

ומדוע פסקה אסתר כרבי מאיר נגד דעת החולקים עליו? – קפץ אותו תלמיד ושאל. אין כאן אף ריח של קושיא, – ענה "רב" יהונתן כמנצח – כי הלא כל עיקר קושייתי, מדוע צריכים לקנוס את כל היהודים, מכוננת רק לרבי מאיר, מכיון שמספרים עליו (מגילה יח): שקרא את המגילה בעל פה, ובקריאה על פה אין הבדל בין "כנוס" ל"קנוס".... ומכיון שדורש אני את מגילת אסתר על פי דעת רבי מאיר – המשיך ה"רב" את דרשתו הפורימית – יכול אני למצוא טעם לשבח על מה שסיפרו חכמינו (מגילה טז). כי בתו של המן השליכה כלי חרס על ראשו, ועל כן היה חפוי ראשו... כי הלא חכמינו אמרו גם כן (חולין קל"ט): המן מן התורה מנין? שנאמר (בראשית ג') המן העץ... ולדעת רבי מאיר (בר"ר פ' ט"ו) עץ שאכל אדם הראשון חטא היה, ומעשה של המן הלא היה בפסח, והלכה פסוקה היא (פסחים ו'). המוצא חמץ בפסח כופה עליו את הכל....

גדולי ישראל מתנגדים נחרצות

למנהג "רב פורים" בזמנינו

אחת הסיבות להבאת מאמר זה, הוא דוקא להראות את ההבדל המהותי בין מנהגם אז, שכל דבריהם היה מלא תוכן ויראת ה', לעומת חלק מהמנהגים בזמנינו לדבר דברי היתול וליצנות ברבנים וראשי הישיבות. כבר ידועים הדברים כי גדולי ישראל התנגדו ומתנגדים נחרצות למנהג זה, שכן הינו נוגד את דעת תוה"ק. וכבר שנינו, והוי זהיר בגחלתם שלא תכזה. ואחז"ל המלביץ פני חבירו ברבים כאילו שו"ד, ואין לו חלק לעוה"ב. עיין מש"כ בזה מרן הגר"ע יוסף שליט"א דברים חוצבים להבות אש, בס' חזו"ע פורים (עמוד ר"א).

בינתיים הביאו מטעם ראשי הקהילה תופנים וממתקים וליביבות ממולאות בבשר עבור התלמידים, והנה עמד אחד מן הנאספים ופנה בשאלה ל"רב": ילמדנו "רבנו", אם מותר לאכול לביבות אלו הממולאות בפנים בבשר, והלא זה "בשר שנתעלם מן העין"? – על אתר השיב "רב" יהונתן, הליביבות של פורים הן בעלות שלוש קצוות, ובמסכת חולין (צה): אשר שם המקור לאיסור "בשר שנתעלם מן העין", נאמר מפורש דכיוון "דמחתך אתלת קרנתא" מותר.... נתבדחה דעת הקהל על חידודיו אלה, ויאכלו וישתו וייתבו את לבם.

ממנהגי היום:

מנהג יפה לאפות קודם הפורים כדי לאכול בלילה, פת חמה וגלוסקה יפיפיה סולת כלולה כי זה מכלל שמחת פורים כמו בשבת ויו"ט. (כה"ח סימן תרצ"ה אות י"א בשם יפה ללב).

ילבש בפורים בגדי יו"ט או בגדי שבת או בגדים אחרים שהם חשובים, מליל פורים קודם צאתו לערבית, והוא זכר להנאמר במגילה "ותלבש אסתר מלכות" ונאמר "ומרדכי יצא בלבוש מלכות" (מועד לכל חי סי' ל"א אות י"ח. וע"ע בא"ח תצוה הכ"ב).

מנהג יפה לאכול ביצים בליל פורים משום שהיה מבקש המן לקעקע ביצתן של ישראל (כמבואר בויק"ר פ' י"א אות ז') וניצלו ע"י בקשת רחמים להשי"ת ועי"ז נזכר את ניסי השי"ת עמנו. וגם ביצים בלשון התלמוד ביעי, (עי' ברכות נו ע"א) שהוא לשון בקשה, רוצה לומר שבעו ובקשו ישראל ברחמים לפני ה', והשי"ת אל רחום וחנון שמע תפילתם ופדם והצילם מיד כל מבקשי רעתם (ע"פ מועד לכל חי סימן ל"א אות מ"ד).

יש שנהגו לאכול זרעונים בליל פורים, וכו' לזרעונים שהיו אוכלים בבית המלך דניאל וחביריו וכמו שכתוב (דניאל א' י"ב) "ויתנו לנו מן הזרעונים" (כל בו סי' מ"ה. ב"י סימן תרצ"ה משם א"ח).

נכון ללמוד תורה שעה אחת קודם הסעודה, או בתוך הסעודה, ונכון להרבות בשירות ותשבחות להשי"ת, טוב להודות לה' ולומר לשמו כי נעים, על כל הטוב אשר גמלנו. (חזו"ע פורים עמ' קפ"א. עיין רמ"א סימן תרצ"ה ס"ב). הגאון החתם סופר בדרשתו (ער"ח אדר שנת התקנ"ח) הזכיר את אשר קיבל מרבו, שקיבל מהגאון בעל שב יעקב זצ"ל שכל העוסק בתורה בין מגילה של הלילה למגילה של היום מובטח לו שהוא בן העוה"ב. ועיין ספר חסידים (סימן רס"א).

יזהר להדליק שני נרות "לכבוד מרדכי ואסתר" ויניחם נגד השולחן, כנאמר במגילה ליהודים היתה "אורה" (מועד לכל חי, סימן ל"א).

ברכת ישר כח

למעלת
ידידנו הדגול
מקים עולה של תו'
ומזכה הרבים ר'
משה יענקל
שליט"א
מנכ"ל ערוץ
"בית ישראל"
יגדיל תורה ויאדיר

ברכת מזל טוב

למעלת
ידידנו החשוב רבי
פנחס רז
שליט"א
"גנזי ברכה"
לרגל
הולדת הבן

ברכת מזל טוב

למעלת
הרב הגאון
כש"ת רבי
יהושע ויזגן
שליט"א
ראש ישיבת
"אור יעקב"
לרגל
נישואי הבת

ברכת מזל טוב

למעלת
בנם של גדולי ר'
דוב פוברסקי
שליט"א
גבאי בחכ"ס "באר
שבע" ש. בית ישראל
לרגל
נישואי הבת

שמיני

גליון 87 התשע"ד

אשרי מי
שעמלו בתורה!

בשם ה' נעשה ונצליח

עזרי נועם ה' עושה שמנים וארץ

אשכול יוסף

חידושים בפלאים ועונג שבת בפרשת השבוע

מאת הצב"י רבי יוסף חי סימן טוב שליט"א מוה"ס "כרם יוסף"
ראש ישיבת המונטנידים "אור התורה" ליומי דפגרא לצעירים מצטיינים ירושלים ת"ו

בברכת מורנן ורבנן רבותינו הגאונים ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי **נושה צדקה** שליט"א ר"י "פורת יוסף" והגאון הגדול רבי **דוד כהן** שליט"א ר"י "חברון"

ידיה אחרי ימי הפורים... מה דינו של אדם שהזיק את חבריו

בימי הפורים מתוך שכרות, או תוך כדי הריקודים?

[מעובד מתוך "כרם יוסף" בבא קמא]

מבואר להדיא מלשונו דהפטור אינו מצד שנהגו כן, שהרי ודאי לא היה ולא יהיה שום מנהג להזיק בשעת הקפת המזבח בהושענות, אלא מחמת שהזיק בשעת שמחה ומצוה בלא מתכוין, דגם לדעת הרמ"א כל הפטור דוקא היכא שלא התכוין להזיק חבירו כמש"כ שם להדיא. [והא דקשה דא"כ היאך בבג"א החוטפים זה מזה דודאי עושים כן במתכוון, עיין משנ"ת בס"ד בסמוך]. וכן מדוקדק מלשונו שם שכתב, כיון דבשעת שמחה של מצוה הזיק כדאי בא"ז. ולפלא שהאו"ז במס' סוכה מביא את לשון רש"י שהפטור משום שכך נהגו. עכ"פ לכאן מעתה סרה קושיית הבית דוד (חאו"ח תשובה תצ"ד) ע"ד הרמ"א. וכן א"ש מה שהקשינו על המושג"ב.

אולם הבית יוסף פטר רק מצד שכך נהגו. ויוצא נפק"מ לדינא בזמנינו היכן שהזיק חבירו בלא מתכוין מתוך שמחה, לדעת מרן חייב, ולהרמ"א פטור.

ה' נראה שמרן אזיל לשיטתו (בסימן שע"ח) גבי מי שרץ בערב שבת בין השמשות והזיק דפטור (ב"ק לב.), שהביא להמרדכי (סי' ל"ט) דדוקא באותה מצוה דבין השמשות דאין לו שהות, אבל כגון לרוץ לבית הכנסת או לבית המדרש דיש לו פנאי אם הזיק חייב. ובדרכי משה שם הביא את הנמוקי יוסף (ב"ק דף טו ע"א) דלשאר חפציו חייב. משמע דוקא לדבר רשות, אבל למצוה פטור. וא"כ הרמ"א אזיל לשיטתיה. וכן נראה מהם של שלמה (ב"ק סימן כ"ג) שכל שרץ לדבר מצוה והזיק פטור.

אלא דצ"ב דבגמ' (לב.) איתא דהרץ בע"ש והזיק פטור מפני שרץ ברשות, כמבואר שם להדיא בגמרא. ומשמע דלאו משום דעסיק במצוה. וי"ל דלדעת הסוברים דמשום דריצתו הוי מצוה, או לדבר מצוה, היינו דמשו"ה רץ ברשות, כיון שהוא רץ לדבר מצוה. וכן משמע קצת מדקאמר שם בגמ' דהוי ברשות כדר' חנינא דאמר בואו ונצא לקראת כלה מלכתא. ע"ש. ומשמע דהוי רשות מצוה.

ו' ברם עדיין יש לומר שגם להרמ"א דפטור, דוקא במקום שנהגו, שהרי גם בהל' פורים מדוקדק בן מלשונו, שכתב, בג"א החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול ונהגו כן. הנה חדא ממש"כ בג"א החוטפים זה מזה, מבואר דמייירי על מקום שכן הדרך. שכולם חוטפים זה מזה. ועל כן יש לדייק גם ממש"כ ונהגו כן, אע"פ שלא כ' הואיל ונהגו כן. ודלא כמש"כ לעיל. ולכן מקום שלא נהגו, חייב. דהנה מקום שנהגו, יש נתינת רשות ומחילה, ולכן פטור. וגם בבית יוסף שחייב היינו מטעם שלא נהגו. ולפי"ז מיושב מה שלא זכר הרמ"א מענין המצוה כלל. וגם התרומת הדשן שפטר מי שמזיק בהקפת המזבח בהושענות משום שיש נתינת רשות ולא מדין מצוה כלל. ומעתה בזמנינו שלא נהגו כן, חייב לשלם, לכו"ע. ❧

א' כתב בתרומת הדשן (סי' קי) בשם ריב"א, שכל דברי מאכל שחוטפים הבחורים זה מזה בפורים שלא ברשות, משום שמחת פורים, מעת קריאת המגילה בליל פורים ועד הערב בסעודת פורים אין בזה משום גזל, ואין להזמנים לב"ד, ואין חוששים ע"ז. וכיו"ב מבואר בתוס' סוכה (מה) ד"ה מיד התינוקות, שכתבו, לולבי התינוקות שומטין הגדולים מידן ואוכלין אתרוגיהן של תינוקות ואין בדבר משום גזל ולא משום דרכי שלום, אלא שכך נהגו בו מחמת שמחה כך פי' בקונטרס. ויש ללמוד מכאן לאותן בחורים שרוכבים בסוסים לקראת חתן ונלחמים זה עם זה וקורעין בגדו של חבירו או מקלקל לו סוסו שהן פטורין שכך נהגו מחמת שמחת חתן. וע"ש רש"י (מו: ד"ה מיד) שהביא לזה ראייה מהמדרש (ויקרא רבה פר' ל"ז).

ב' וכן פסק הרמ"א בהלכות נזיקין (חו"מ שע"ח): בחורים הרוכבים לקראת חתן וכלה והזיקו זה את זה ממון חבירו דרך שמחה ושחוק וכן בשאר דבר שמחה הואיל ונהגו כן פטורין (מרדכי פ' הישן ותוס' והרא"ש ואגודה פ' לולב וערבה). ובהלכות פורים (תרצ"ו ס"ח) כ' הרמ"א: בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזול ונהגו כן. ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר (מהר"י מינץ סי' י"ז).

אך נראה פשוט שדין זה היה נוהג דוקא בזמנם שהיו נוהגים כן, אבל בזמנינו שאין נוהגים כן ודאי שחייב לשלם כל מה שהזיק. וכן מדוקדק בלשון הרמ"א בהל' נזיקין שכ' דאין זה גזל הואיל ונהגו כן. הא קמן דמקום שלא נהגו כן הוי גזל גמור, וחייב לשלם. וע"ע מש"כ בזה מרן זצוקל"ה בחיבורו חזון עובדיה פורים (עמ' ר"ח). עש"ב.

ג' ולפלא שהמושג"ב בהל' פורים לא זכר מסברא זו, ורק כ' בשם השל"ה, דלאו משנת חסידים היא ושומר נפשו ירחק מהן. ויתכן דבזמנו עדיין היו נוהגים כן. שו"ר בבית יוסף (סימן תרצ"ה) שהביא דברי תרומת הדשן הנ"ל, וכ' ע"ז בזה"ל: ונ"ל דהיינו לדידהו שהיו נוהגים הבחורים כך אבל אנו שלא נהגו כן אין חילוק בין פורים לשאר ימות השנה לענין זה. ע"כ. ואם כן תמוה מאד דמבואר דבזמן מרן לא היה המנהג כן, א"כ היאך התיר הרמ"א אע"פ שלא היה המנהג כן.

ד' שוב התבוננתי וראיתי בדרכי משה בהל' נזיקין (סימן שע"ח אות ה') דאכן משמע מדבריו דההיתר הוא רק מצד השמחה, ועל כן מש"כ הואיל ונהגו כן, הכונה שנהגו כן מחמת שמחת חתן וכלה, וכיון שעשו כן מחמת שמחה פטור. ולזה א"ש דבהל' פורים לא כתב 'הואיל' ונהגו כן. וכן מוכח מדברי מהר"א בפסקיו (סימן ר"י) שזכר הדרכי משה, באחד שהזיק בחבירו בשעת הקפת המזבח בהושענות ופסק דאע"ג דמדינא פטור הואיל והיה בשעת השמחה פטור, והוא תרומת הדשן הנז"ל.

עבר ובייש את חבריך בפורים דרך שכרות או שמחה חייב לבקש את סליחתו לכל הדעות!

הנה בספר משפטי התורה (ח"א סימן י'), כתב שהמבייש את חבריו בשוגג בפורים מעיקר הדין נראה שלדברי התרומות הדשן וסיעתו, פטור מלבקש מחילה מהנפגע. דלא גרע ממוזיק ממונו דפטור, כי הכל כלול בתקנת חז"ל שפטור אותו מלשמוע עצמו כאשר מחמת השמחה הוא מוזיק בשוגג. ולא יהיה הדיבור המעליב שנאמר ללא כונה, יותר חמור ממועשה אדם המוזיק בידיו.

ולענ"ד ישתקע הדבר ולא יאמר, חדא הנה לא זכר שר בזה כלל משיטת מרן השו"ע שקיבלנו הוראותיו. שנית לפמשנ"ת דהפטור מחמת שריצתו ברשות מחמת שרץ לדבר מצוה ולכן פטור כמש"כ, דבריו מופרכים מעיקרא, דאין יסוד הפטור משום שיוכל לשמוח האדם במלוא כוחו והתלהבותו בעת עשיית המצוה בלא שיצטרך להימנע מלשמוח כראוי וכו' כלשוננו.

גם תמוה מאד לפרש שחז"ל יתקנו תקנה כזו. גם דבריו צ"ע דלפי היסוד שביאר בהכרח הפטור דהוי מטעם הפקר ב"ד, וכן כתב שם להדיא, ואין ספק כי אין בידי הב"ד כח להפקיע כבוד האדם בשביל זה, ועוד שגם לא יבטלו עיקרי התורה.

גם מה שהניח שלא גרע ממוזיק ממונו חבריו, הוא תמוה ביותר, דאין ספק שהמבייש חבריו חמור הוא יותר ממוזיק ממונו. (ועי' בסנהדרין מה ע"א גמ' ד"ה לא דכו"ע וכו'). שו"ר לגאון מצפא איתן בסנהדרין ד"ה בזיוני דאיניש עדיפא ליה, שכתב בשם החות יאיר (סי' קצ"א) שאין לדמות מיני צער ומיני בזיון זה לזה. ע"ש. ועל אחת כמה וכמה שאין ללמוד בזיון מוזיק ממונו. ובמסכת ב"מ (נט.): המלכין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים. ואמרו עוד (נט.) דאין לו חלק לעוה"ב. וכ' התוס' בסוטה (י'): שעון הלבנת פנים הוא מעבירות שאמרו עליהם יהרג ואל יעבור, שזהו בכלל רציחה, וכמו שאמרו בכתובות (סז): נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילכין פני חבריו ברבים. ועוד יש לדחות דבריו לפי הסוברים דרק כלפי מוזיק ממונו חבריו שייך לומר דמחלי זה לזה, אך גבי מוזיק גופו לא שייך, דעל היזק גופו לא מחלי, ונראה דכל שכן על בזיון עצמו אינו מוחל. וכתבתי בזה בכרם יוסף בבא קמא (לב.).

והנה אע"ג שהוכחתי שם שהתרומות הדשן סובר דאף גבי היזק בגופו מהני מחילה, דמחלי אהדדי, ושכן דעת האגודה. כעת עלה ברעיוני בס"ד דגבי בזיון עצמו יתכן דגם הם מודים דלא מחלי אהדדי. ואכמ"ל בזה.

והנה מש"כ שם במשפטי התורה דאם הפטור במוזיק חבריו בשגגה בפורים וכיו"ב משום שנהגו כן, ולפי"ז יהיה פטור רק אם יזיק נזק ממוני מועט אבל אם הנזק גדול חייב לשלם, דאין המנהג למחול על נזקים גדולים. ע"כ. הנה מה שנקט וכלל כן בפשיטות, נראה דאינו גדר מוחלט, כי הנה מקור הדין לפטור היכא שנהגו הוא רש"י, ורש"י עצמו מביא את המנהג שהיו מקלקלין סוסו של זה בזה לכבוד שמחת חתן וכלה ופטורין, הא קמן דאפילו היזק גדול פטור. אולם גבי מוזיק כלפי אחד לחבירו בזה אכן מסתברא דרק בהיזק מועט פטור. ונראה דלזה כוון המחבר. וצ"ע עוד בזה לדינא.

מערכת "אשכול יוסף"

שע"י מכוון "כרם יוסף" ומוסדות "אור התורה"
keremyosef@okmail.co.il
 פקס: 153-2-5373570

ניתן לקבל בכל שבוע את העלון
 ישירות למייל, שלח בקשה למייל המערכת
 המאושר ע"י גדולי ישראל שליט"א
 © השירות ללא תשלום לזיכוי הרבים ©

גיליון "אשכול יוסף" יו"ל לזיכוי אלפים
 על ידי האחים היקרים והחשובים
 מר גדעון ניסים ומר אהרן ניסים הי"ו
 לברכה והצלחה להם ולכל בני ביתם
 מוקדש לעילוי נשמת הוריהם היקרים
 שלם אליה בן מסעודה ז"ל
 ונוריה בת גורג'יה ע"ה
 ת.נ.צ.ב.ה.

מסכתות מגילה, בבא קמא, גיטין קידושין, לומדים עם "כרם יוסף"!

הבנו! אי"ה מיד אחרי פסח ספר אדיר וחדש!

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות:
ירושלים: ספר הספרים צומת בר אילן
יפה נוף צומת בר אילן, **אור החיים סנטר**
 מאה שערים, **ויסבקר** מול פיצה אורי
גירסה מול שטיבלך זכרון משה, **ולדמן**
 בבהמ"ד בעלזא, **שנקיס** רח' פתח תקוה.
הפצת ספרי קודש רח' דוד 1 ש. הבורכים
בני ברק: משפ' שבתאי ר' עקיבא 44 פינת
 הרב קוק 2. **אשדוד:** משפ' כהן רובע ג' רח'
 האדמו"ר מבעלז 5/25. **קרית ספר:** משפ'
 שחמורוב מסילת יוסף 4, **בחול'ל: בעייגלאיזן**
לברורים ונקודות מכירה בכל רחבי הארץ:
02-5373570 (ניתן להשאיר הודעה)

המשך מעמוד ראשון

ז) ולפי זה גם גבי ערב שבת, הקפת ההושענות, וכל מקום שדרך שפעמים ניוזק האחד מהשני מחמת ההתלהבות והשמחה, יש נתינת רשות ומחילה, ופטור.

ולכן גבי פורים בימינו שאכשור דרא, ולא מוזיקים זה את זה לבד מעטים שונים ומשונים, אם בכלל, מעתה אם הזיק ודאי חייב לשלם לדעת מרן השו"ע. ויתכן דגם הרמ"א מודה בזה כמבואר. וכ"כ בערוך השולחן (סי' תרצ"ה סעיף י', וסי' תרצ"ו סעיף י"ב), שבזמנינו אם הזיק חייב לשלם.

ויתכן דאם הזיק בשעת הריקודים פטור, דלא גרע מהקפת הס"ת בהושענות. וכן הראוני הלום בס' והיה העולם (ח"מ סימן מ"ד) שנשאל גבי אחד שהזיק בשעת ההקפות לס"ת ביום שמחת תורה, והעלה דמחלי להדדי, דשניהם רוקדים, ומוחלין זה לזה. ושכן העלה בשו"ת לב חיים (ח"ג סימן קמ"ד). דכל שעשאו בלא מתכוון פטור.

ומסתבר דהדין כן דוקא במקום שמנהג רוב הקהל לרקות בהתלהבות לכבודה של תורה וימי הפורים, אבל אם רק כמה מועטים מתוך הקהל רוקדים בהתלהבות ומקיפים כך לס"ת, ודאי אם הזיק אחד מהם את חבריו חייב, כיון שאין מנהג רוב האנשים באותו מקום לרקוד בהתלהבות, דאז לא מחלו להדדי, ואדרבה מקפידין.

"וְשֵׁכֶלֶךְ סִפְרִים בְּיַד הַרְצִים בְּכָל מִדְיָנוֹת הַמֶּלֶךְ"

✿ לרגל ימי הפורים הבעל"ט ניתן יהיה להשיג את הספר החדש ✿

שיעורי "כרם יוסף" קידושין

חידושים מתוקים, ביאורי סוגיות, ופנינים יקרים. היקף עצום ונפלא! 500 עמודים!

👉 על כל קושיית תוספות או מפרשים תירוצים רבים

סגולה להצלחה לרמי"ם במסירת השיעורים ולתלמידים במבחנים לשיבות!

מחיר מיוחד לרגל ימי הפורים: **25 ₪ בלבד!** (המבצע עד פורים בלבד)

👉 **המתנה האידאלית למשלוחי המנות!!!**

המבצע במקומות דלהלן, בלבד: י-ם: "ספר הספרים" צומת בר אילן, "יפה נוף" צומת בר אילן,

בני ברק: משפ' שבתאי, ר' עקיבא 44 פינת הרב קוק, (מעל סלקום), 03-5796146 (7 באינטרקום)

ביתר: משי' סימן טוב, בן זכאי 7 - 02-5808831 **קרית ספר**: משפ' שחמורוב מסילת יוסף 4 ק"ג, 052-7606856

אשדוד: משפ' כהן רובע ג' רח' האדמו"ר מבעלז 5/25, 052-7191877 **טבריה**: צרכנית הרמב"ם, טבור הארץ 26.

👉 **לבירורים והזמנות:**

054-84-60007/8 או 02-5373570

מתוך הסכמתו הנלהבת של מורנו הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "הברון"

"ספר גדול זה מקיף כל סוגיא לכל פרטיה בעומק העיון והיקף רב, דברי

תורה ערבים ושמהים המאירים כל סוגיא ובודאי יהיה לתועלת מרובה"